

Naturmiljöprogram

för Lomma kommun, 2018-2025

DEL A - MÅL OCH GENOMFÖRANDE

Antaget av kommunfullmäktige

2018-04-19

Politisk styrgrupp:	Planledningsgruppen i Lomma kommun
Arbetsgrupp:	Helena Björn, Miljöstrategisk samordnare Adam Bahr, Miljöstrateg Magnus Ellström, Projektanställd Matilda Gradin, Miljöstrateg Erkki Palmu, Projektanställd
Projektledare:	Adam Bahr
Layout och bilder:	Adam Bahr om inte annat anges
Miljömålsillustrationer:	Tobias Flygar

Statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt (LONA) är medfinansier för genomförandet av detta projekt.

Bilderna på framsidan visar vandring utmed Höje å med Naturskyddsföreningen i Lomma-Bjärred (foto: Adam Bahr), samt en pungmes (Remiz pendulinus) som blickar ut från vassen (foto: Fredrik Eckhardtsson). Bilderna på baksidan visar utblickar över naturreservaten Slättängsdammarna och Södra Lommabukten med Tågarps hed (foto: Adam Bahr)

Förord

Naturen är föränderlig, delvis genom naturliga processer, men människans påverkan av landskapet och det globala klimatet har drastiskt förändrat naturens utveckling. I stort sett hela den landbaserade ytan i Lomma kommun är kulturpåverkad, men trots att en stor del utgörs av åkerlandskap finns det flera variationsrika natur- och grönområden som erbjuder underbara naturupplevelser och utrymme för bland annat rekreation och friluftsliv. Detta gör att Lomma kommun för många förknippas med natursköna miljöer, och att naturen i hög grad bidrar till kommunens attraktionskraft.

Naturen erbjuder oss människor oerhört många värden, så kallade ekosystemtjänster. Vissa av ekosystemtjänsterna är kopplade till vår upplevelse av naturen. Naturen utgör exempelvis en viktig källa för inspiration, lärande, kreativitet samt rofyllda upplevelser, och vistelse i naturen är av stor betydelse för god hälsa samt välmående. Utöver att skapa upplevelsevärden och livsutrymme för växt- och djurlivet, så erbjuder naturen oss flera andra viktiga ekosystemtjänster som vi är beroende av. Exempel på dessa är erosionsdämpning, vattenrening, pollinering och klimatreglering.

Ökad kunskap och värdering av naturens ekosystemtjänster underlättar förståelsen hos många fler, av att samhället måste utvecklas i god balans med naturen. För att trygga oss mot klimatförändring samt andra pågående och framtida belastningar på miljön är det en förutsättning att ekosystemtjänsterna bevaras och utvecklas.

Syftet med naturmiljöprogrammet är att det ska vara vägledande vid planering och utvecklingsarbete. Genom att uppfylla de angivna målen samt genomföra åtgärderna tar vi vårt ansvar för att bidra till genomförandet av nationellt och internationellt satta mål. Skydd, utveckling och skapande av natur ska göra att den biologiska mångfalden och naturens värden ökar.

Det vilar på våra axlar att vidta åtgärder för att bevara och hållbart utveckla biologisk mångfald och höga naturvärden för kommande generationer.

Anders Bergarn

Kommunstyrelsens ordförande

*Pollinering är en av alla de ekosystemtjänster som naturen erbjuder oss människor. På bilden polinerar en nektarsugande blomfluga växten blåmunke (*Jasione montana*).*

Innehållsförteckning

Del A - Mål och genomförande (denna del)

Förord	3	Strategi och analys	30
Vision	6	Analyserade kategorier, funktioner och faktorer	31
Sammanfattning	7	Mål och åtgärder	32
Inledning	8	Levande sjöar och vattendrag	34
Bakgrund	8	Hav i balans samt levande kust och skärgård	36
Syfte	8	Myllrande våtmarker	38
Aktualitet och uppföljning	9	Levande skogar	40
Arbetsätt och organisation	9	Ett rikt odlingslandskap	42
Läsanvisning	10	God bebyggd miljö	44
Uppföljning av tidigare Naturmiljöprogram	11	Ett rikt växt- och djurliv	50
Begrepp och definitioner	12	Genomförande och uppföljning	58
Styrmedel och ramverk	14		
Internationellt	14		
Nationellt	17		
Regionalt	20		
Kommunalt	22		
Områdesskydd	27		
Samverkan	29		

Del B - Naturen i Lomma kommun

Inledning	6	Ekosystemtjänster	42
Syfte	6	Kulturella ekosystemtjänster	42
Aktualitet och uppföljning	6	Försörjande ekosystemtjänster	44
Arbetsätt och organisation	6	Reglerande ekosystemtjänster	44
Läsanvisning	7	Stödjande ekosystemtjänster	46
Begrepp och definitioner	8	Naturen som mötesplats	48
Naturförutsättningar	10	Rekreation och friluftsliv	48
Historisk utveckling	12	Tillgänglighet och trygghet	49
Landskap	16	Lärande och utveckling	50
Naturtyper	18	Naturområden och övriga grönstrukturer	52
Natura 2000-naturtyper	18	Skydd av områden	52
SIS naturtyper	22	Viktiga funktioner	55
Biologisk mångfald	32	Naturområden	60
Livsmiljöer för många arter	32	Grönområden	110
Flora, fauna och funga	34		

Vision

Naturen i Lomma kommun ger utrymme för att en mångfald av arter, ekosystem och naturtyper utvecklas på ett långsiktigt livskraftigt sätt.

Värdering av ekosystemtjänster i alla relevanta beslut bidrar till en långsiktigt hållbar markanvändning och väl fungerande ekosystem.

Naturmiljöerna bidrar i hög grad till kommunens attraktionskraft för både kommuninvånare och besökare.

Sammanfattning

Föreliggande naturmiljöprogram inventerar nuvarande naturområden och behandlar översiktligt den framtida utvecklingen av naturvärden i Lomma kommun. Naturvärden innefattar dels biologisk mångfald med hotade arter och livsmiljöer, men även alla de ekosystemtjänster som den biologiska mångfalden ger upphov till. Ekosystemtjänster innebär produkter och tjänster ifrån naturen som bidrar till människans välbefinnande. Exempel på ekosystemtjänster är upplevelsebaserade värden som rekreation, inspiration och lärande, samt reglerande värden som växternas bindande av jorden vilket motverkar erosion, insekternas pollination av grödor och vegetationens dämpning och buffring av höga dagvattenflöden. I programmet specificeras lokala mål och delmål som ska uppfyllas genom att angivna åtgärder genomförs. Programmet pekar också ut naturområden lämpliga för utökat skydd. Kartläggning av viktiga områden för den gröna infrastrukturen utgör ett planeringsunderlag som är vägledande vid förnyelse eller förändring av områden och samhällsstrukturer.

Blågrön mosaikslända (Aeshna cyanea) i Domedejla mosse

Inledning

Bakgrund

Blomstrande ängar och betesmarker, sköna stränder, rofyllda skogar, frodiga parker och artrika spännande våtmarksmiljöer. För de flesta av oss förknippas dessa naturmiljöer med en känsla av välbehag. Vi tycker om att vara ut i det gröna för att njuta, andas frisk luft, röra på oss, observera, filosofera och ladda energi. Men naturen tillhandahåller mängder av andra värden åt oss människor som inte är lika uppenbara. Exempel på detta är växters förmåga att binda marken och bromsa upp översvämnningar vid tillfälliga ösregn, insekters pollination av grödor samt den biologiska mångfaldens betydelse för kunskap, kultur, hälsa och dess motståndskraft mot stora miljöförändringar. De värden som naturen erbjuder oss människor kallas för ekosystemtjänster. Utöver ekosystemtjänster finns det även andra anledningar till att bevara och utveckla naturmiljön, exempelvis betydelsen av vissa arter och naturmiljöer för att upprätthålla fungerande ekosystem samt etiska aspekter såsom arters rätt att leva vidare och vårt ansvar att efterlämna en hög biologisk mångfald till kommande generationer.

Kommunerna bär ett stort ansvar för bevarandet och utvecklandet av naturmiljöer. Detta gäller både vid fysisk planering och vid utveckling samt vårdande av natur- och grönområden. Naturmiljöprogrammet är upprättat för att underlätta kommunens arbete med att bevara och utveckla natur- och grönområden samt de värden som är knutna till dessa. Programmet innehåller beskrivning och värdering av naturområden inom kommunen samt lämpliga mål och åtgärder för att utveckla dessa samt övrig grönstruktur. Naturmiljöprogrammet används även som underlag för den översiktliga planeringen av mark- och vattenområden som kommunen redovisar i översiktsplanen samt i områdesrelaterade och tematiska fördjupade planer och program.

Den första omfattande naturinventeringen i Lomma kommun genomfördes på uppdrag av kulturnämnden 1988. Därefter upprättades en miljöplan 1990 i samband med den första

översiktsplanen för kommunen. I miljöplanen ingick flera kapitel med naturvårdsinnehåll, vilka utgjorde underlag till en ny naturvårdsplan 1997. Tekniska nämnden upprättade en grönplan 1990, som fungerade som ett informations- och handlingsprogram för att forma framtidens gröna profil i Lomma kommun. Efter det har den allmänna synen på naturmiljöer utvecklats. Bland annat lyftes de gröna frågorna fram allt tydligare i lagstiftningen. Miljöbalken från 1999 ger skydd åt mark- och vattenområden med särskilt höga värden. Vidare har riksdagen inrättat 16 nationella miljökvalitetsmål, där flera mål har stor relevans för naturmiljön och den biologiska mångfalden. Planeringen av naturmiljöer har utvecklats till att inte bara innefatta rekreation och friluftsliv utan även andra aspekter som biologisk mångfald, klimatfrågor, pedagogik, hälsoaspekter och kulturhistoria. Detta bredare förhållningssätt till naturmiljövärden tillämpades då Lomma kommun utvecklade sitt första naturmiljöprogram (Lomma kommun, 2008) som gällde från 2008 till och med 2016. *Naturmiljöprogram med grönplan för Lomma kommun 2008–2016* har använts som utgångsmaterial till detta naturmiljöprogram som sträcker sig fram till och med 2025.

I naturmiljöprogrammet är tätortsnära mindre naturmiljöer kategoriserade som grönområden medan större sammanhängande naturmiljöer benämns naturområden. I Lomma kommun är dock gränsen mellan grönområden och omgivande naturområden på många håll oskarp och det har blivit allt tydligare att även tätortsnära natur hyser stora biologiska värden.

Syfte

Naturmiljöprogrammet ses som en sektorsplan och utgör underlag för den fysiska planeringen i Lomma kommun. Den ska i likhet med andra sektorsplaner utgöra underlag till bland annat översikts- och detaljplaner, där avvägningar görs mot andra intressen.

Naturmiljöprogrammet ska vara vägledande i förändrings- och förnyelsearbeten. Det ska fungera som underlag vid utarbetande av riktlinjer för hur naturområden, grönområden i tätorter och

övriga grönstrukturer ska skötas. Ett annat viktigt syfte med programmet är att presentera värdefulla natur- och grönområden samt grönstrukturer i kommunen.

Naturmiljöprogrammet ska i konkreta mål beskriva ställningstaganden utifrån Lomma kommuns övergripande mål och riktlinjer 2015-2019, samt föreslå genomförbara, kostnadsuppskattade åtgärder för att uppnå målen.

Naturmiljöprogrammet ska kommunanpassa relevanta nationella och regionala miljökvalitetsmål och utgör därför en del av kommunens miljömålsarbete. De miljökvalitetsmål som i första hand berörs är: *Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, God bebyggd miljö, Ett rikt odlingslandskap samt Ett rikt växt- och djurliv*. Målet *Ingen övergödning* har även det tydliga kopplingar till flera av de åtgärdsförslag som ges i programmet.

Naturmiljöprogrammet ersätter *Naturmiljöprogram med grönplan för Lomma kommun 2008-2016*. Arbetet med att uppnå målen i naturmiljöprogrammet samordnas med *Miljömål för Lomma kommun 2014-2020* (Lomma kommun, 2014).

Aktualitet och uppföljning

Detta program ska täcka perioden 2018 till och med 2025. Efter halva tiden bör programmet följas upp politiskt och i början av 2025 bör planen följas upp slutgiltigt för att ligga till grund för ett nytt/reviderat naturmiljöprogram som beslutas under 2025.

Inrapportering av hur åtgärderna framskrider ska ske enligt de intervall som står angivna i detta program. Mål- och åtgärder ska integreras i kommunens system för planering och uppföljning samt göra avtryck i den årliga verksamhetsplaneringen, i budgetarbetet och vid årsredovisningen. Resultatet av naturmiljöarbetet inom förvaltningarna/verksamheterna, som oftast redovisas i form av indikatorer, ska årligen sammanfattas i en miljöredovisning.

Arbetsätt och organisation

I början av 2015 uppdrog kommunstyrelsen åt samhällsbyggnadsförvaltningen att upprätta ett förslag till nytt naturmiljöprogram för Lomma kommun. I uppdraget från kommunstyrelsen ingick även kommunens grönområden i tätorterna.

Arbetsgruppen för naturmiljöprogrammet har utgjorts av Helena Björn (miljöstrategisk samordnare), Adam Bahr (miljöstrateg), Matilda Gradin (miljöstrateg), Magnus Ellström (projektanställd) och Erkki Palmu (projektanställd), anställda vid miljöstrategiska enheten (planeringsavdelningen, samhällsbyggnadsförvaltningen). Adam Bahr har varit projektledare för naturmiljöprogrammet. Arbetsgruppen har haft som uppgift att bland annat ta fram underlagsmaterial, identifiera skyddsvärda områden och områden för utveckling samt att föreslå lämpliga mål och åtgärder.

Under utvecklingen av Naturmiljöprogrammet har samråd skett internt med olika avdelningar och politiska nämnder och handlingarna har även skickats för yttranden från lokala föreningar som Naturskyddsföreningen i Lomma Bjärred, Skånes Ornitologiska förening, Lunds botaniska förening, Puggehaten, Friluftsförbundet Bjerred-Lomma samt lokala Scout-kårer.

Planledningsgruppen i Lomma kommun har varit politisk styrgrupp för naturmiljöprogrammet.

Läsanvisning

Naturmiljöprogrammet behandlar kommunens naturvärden och lägger grunden för den framtida utvecklingen av naturmiljöer och övriga grönstrukturer. Programmet är uppdelat i två delar. Den första delen, *Del A – Mål och genomförande*, behandlar ställningstaganden och ansvarsfördelning gällande den framtida utvecklingen av grönstrukturer, biologisk mångfald och ekosystemtjänster i Lomma kommun. I den andra delen, *Del B – Naturen i Lomma kommun*, finns den bakomliggande kunskapen om biologisk mångfald och ekosystemtjänster samlad. I del B kan man även ta del av beskrivningar och geografisk avgränsning för naturvärden, skydd, naturområden och övriga grönstrukturer. Den geografiska kartläggningen i naturmiljöprogrammet är utvecklad i geografiska informationssystem (GIS) och det är de digitala GIS-filerna som ska användas som underlag vid kommunens fysiska planering. Till naturmiljöprogrammets bilagor hör (1) detaljerad beskrivning om strategi och analys, (2) uppföljning av åtgärder från tidigare naturmiljöprogram, (3) förteckning över rödlistade arter, samt (4) referenser.

Del A – Mål och genomförande (denna del)

Mål och genomförande hanterar politiska ställningstaganden gällande framtidsutvecklingen av natur- och grönområden samt övriga grönstrukturer i Lomma kommun. I kapitlet *Styrmedel* beskrivs direktiv, lagar, mål, riktlinjer, program och planer som kommunen har att förhålla sig till vid planeringen av framtidens grönstrukturer. Analysen som ligger till grund för utarbetande av mål och åtgärder beskrivs i kapitlet *Strategi och analys*, där beskrivs även de strategier som kommunen vill jobba utifrån för att nå de uppställda målen. Sist i mål- och genomförandedelen redogörs för hur programmet ska implementeras och följas upp. Där beskrivs de konkreta mål och åtgärder som kommunen beslutat om för att utveckla grönstrukturer, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Kommunen avser att nå de angivna målen inom programmets giltighetstid.

Del B – Naturen i Lomma kommun

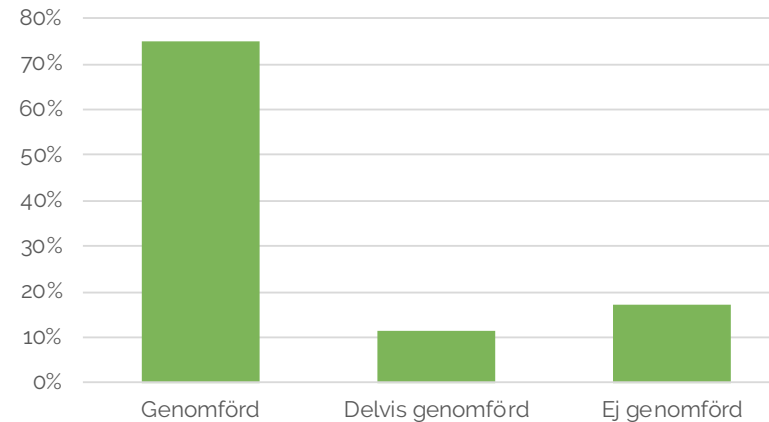
I del B presenteras kunskapsunderlaget till de strategier och analyser samt mål och åtgärder som redovisas i mål och genomförandedelen. Det finns utförliga beskrivningar om utveckling, förutsättningar och status gällande biologisk mångfald och ekosystemtjänster i Lomma kommun, exempelvis kapitel om kommunens historia, geologi, flora och fauna. Det breda och djupa kunskapsunderlaget är en förutsättning för analyser som både baseras på detaljer som specifika hotade arter och naturmiljöer samt ett större perspektiv som exempelvis inkluderar stora gröna nätverk, klimatförändringar och kulturhistorisk utveckling. I kapitlet *Natur- och grönområden* beskrivs kommunens värdefullaste naturområden specifikt, med genomgång av värden gällande biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt utvecklingspotential. När det gäller grönområden ges en övergripande beskrivning av olika värden och utvecklingspotential för alla grönområden samlad. Den detaljerade utvecklingen av grönområden hanteras i detalj i *Skötselprogram för Lomma kommuns grönytor* (Lomma kommun, 2015).

Uppföljning av tidigare Naturmiljöprogram

I *Naturmiljöprogram med grönplan 2008-2016* (Lomma kommun, 2008) fanns ett omfångsrikt åtgärdsprogram som hade det uttalade syftet att vara idéer att plocka från och att långt ifrån alla åtgärder skulle vara genomförda till 2017. Men, tack vare lokala politiska satsningar, statliga medel och goda samarbetspartners kan man dock konstatera att de allra flesta åtgärder blivit genomförda under programperioden och i vissa fall har dessa gått längre än uttalade tidigare mål, exempelvis i fallet med flera nybildade naturreservat. Kommunen har fått beviljat statliga medel för sammanlagt 19 projekt varav fyra är nu pågående. Detta är utöver de statliga medel som beviljats inom vattenrådets arbete. Utöver det arbete som gjorts för att skydda värdefull natur och skapa en systematisk naturvård i kommunens regi så har ett samarbete med skolornas och förskolornas naturpedagogik utvecklats, nya friluftsmöjligheter färdigställt, naturens värde och betydelse kommunicerats och synliggjorts och en rad fysiska åtgärder för att stärka förutsättningarna för biologisk mångfald genomförts. För en fullständig uppföljning av alla åtgärder som ingått i åtgärdsprogrammet se Bilaga 2. Utöver dessa åtgärder

har en del ytterligare åtgärder genomförts inom ramen för miljömålsarbetet, nya politiska direktiv om skyddad natur samt utvidgade åtgärdsprogram inom å-samarbetena.

Uppföljning av åtgärder i Naturmiljöprogram 2008-2016

Statusen på åtgärder angivna i Naturmiljöprogram 2008-2016 vid antagande av detta dokument våren 2018. Detaljerad information om statusen på varje specifik åtgärd finns specificerad i bilaga 2.

Naturvårdande slätter och gallring i naturreservat Alkärret i Haboljung, för att gynna högrötsängar och skapa häckningsmiljö för pungmes.

Begrepp och definitioner

Ambassadörsart	Specifika rödlistade arter som är karaktäristiska för kommunen och som är föremål för artspecifika åtgärder för deras bevarande. Exempelvis pungmes och backsvala.	Fotosyntes	Processen hos gröna växter vid vilken kolhydrater bildas av koldioxid och vatten med solljuset som energikälla. Under processen frigörs syre.
Balanseringsprincipen	Balanseringsprincipen innebär att negativ påverkan på miljön vid exploatering ska undvikas eller i efterhand ersättas. Ersättning ska helst ske i det exploaterade området men kan även ske på annan plats.	Fragmentering	Minskning av sammanhängande naturområden som resulterar i att enbart små utspridda områden kvarstår.
Biologisk mångfald	Variationsrikedomen bland levande organismer i alla miljöer (inklusive landbaserade, marina och andra akvatiska ekosystem) samt de ekologiska komplex i vilka dessa organismer ingår; detta innefattar mångfald inom arter, mellan arter och av ekosystem (Konventionen om biologisk mångfald, 1992).	Friluftsliv	Vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling (SFS, 2010).
Biotop	En finskalig indelning av naturtyper som kan definieras som ett område med naturliga gränser som innefattar en enhetlig natur. Exempel på biotoper är <i>Sumpalskog</i> , <i>Driftvegetation</i> och <i>Torräng</i> . Klassning sker i första hand enligt beskrivning i "Svensk standard för naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald" (SSI, 2014).	Främmande art	Levande exemplar av en art, underart eller lägre taxonomisk enhet av djur, växter, svampar eller mikroorganismer som introduceras utanför sitt naturliga utbredningsområde.
Ekosystem	Allt levande och dess livsmiljö inom ett område.	Funga- och faunadepå	Ansamling av döda växtrester som lämnas kvar för att utgöra livsutrymme för flera olika djur- och svamparter.
Ekosystemtjänster	Produkter och tjänster ifrån naturen som bidrar till människans välbefinnande.	Grönområde	Tätortsnära område med parkliknande karaktär, som inte täcks av byggnader eller hårdgjord yta. Även om dessa områden lätt kan förknippas med rekreation så är de ofta viktiga även för biologisk mångfald och flera andra ekosystemtjänster.
Exoter	Arter utan naturligt ursprung i landet som introducerats med människans hjälp.	Grönstruktur	Nätverk av natur- och grönområden samt övriga spridningsvägar.
EU-direktiv	En rättsakt inom EU som riktar sig till EU:s medlemsländer. De nationella lagarna ska uppfylla kraven i direktiven	Habitat	Lämplig livsmiljö för en viss art.
		Hävd	I samband med naturvård avser detta hur marken traditionellt brukats och skötts. För fodermarker innebär detta bete och/eller slåtter.
		Högstubbe	En trädstam stående på egen rot
		Invasiv art	En främmande art vars introduktion eller spridning har konstaterats hota eller negativt inverka på biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster (EU, 2014).

Konvention	Överenskommelse, fördrag	Rödlistad art	En art som finns på Artdatabankens rödlista, där arten klassificeras på en femgradig skala från "akut hotad" till "kunskapsbrist."
Kulturmiljö	Miljö formad av människan	Slätter	Att slå en äng med efterföljande bortförsl av det slagna materialet.
Meandrande	Ett slingrande vattendrag. Det är ofta det naturliga utseendet på ett vattendrag som inte kanaliseras, dikats ur eller på annat sätt ändrats av människan.	Strandäng	En tidvis översvämmad mark invid sjö, hav eller vattendrag. Då marken översvämmas tillförs näring från vattnet. Strandängen är delad i olika zoner efter fuktighet.
Miljökompensation	Miljökompensation är en metod som används i planerings- och exploateringsprocesser för att uppnå god hushållning med naturresurser och bevara biologisk mångfald och ekosystemfunktioner.	Succession	Långsam förändring inom ett ekosystem, vilken leder till att ett nytt växt- och djursamhälle uppkommer. Detta kan innebära att växt- och djursamhällen som tidigare funnits i ett område helt slås ut. Exempelvis kan ett öppet fält växa igen och bli en skog.
Mulmholk	Låda innehållande så kallad mulm (finfördelat död ved och annat organiskt material, exempelvis spån, grenar och löv). I mulmen lever en artrik och särpräglad fauna, bestående av bland annat skalbaggar, tvåvingar och klokrypare.	Trädmiljö	Skog, dungar, enstaka träd, pilevallar, alléer, hamlade träd och även döda träd.
Märgelgrav	Gropar, ofta vattenfyllda, som uppkommit där man brutit kalkhaltig lera.	Veteranisering	Insatser som innebär att träd åldras snabbare för att gynna biologisk mångfald. Detta kan exempelvis innebära att bryta av grenar eller skapa håligheter i stammen.
Naturområde	Område som har en karaktär av vild natur och biologisk mångfald. Dessa områden är även av stor betydelse för rekreation och många andra ekosystemtjänster.	Vång	Skånskt ord för öppet fält, gärde eller åker.
Naturlik plantering	Växtanläggning i stadsmiljö som är utformad för att efterlikna naturen.	Vångalag	Skånskt benämning på den arbetsorganisation som reglerade arbetet på gårderna i bysamhället.
Naturtyp	Sammanfattande benämning på en grupp biotoper med gemensamma kännetecken (SSI, 2014a). Exempel på naturtyper är <i>Park och trädgård</i> , <i>Äng</i> och <i>betesmark</i> samt <i>Skog och träd</i> (SSI, 2014b).	Ädellövträd	Hit räknas alm, ask, avenbok, bok, ek, fågelbär, lind och lönn.
Ruderatmark	Mark som ofta störs av mänsklig verksamhet, marken ligger ofta öppen, utan täckande växtlighet.	Övergödande ämnen	Växtnäringsämnen som kväve och fosfor.

Styrmedel och ramverk

Internationellt

Internationella konventioner

Sedan FN:s första stora internationella miljökonferens som ägde rum i Stockholm 1972 har ett omfattande internationellt miljösamarbete byggts upp på olika nivåer och i olika former. Sverige har hittills anslutit sig till en lång rad internationella konventioner om miljö- och naturvård, biologisk mångfald och nyttjande av levande resurser. Konventionerna har antagits på nationell nivå. Det innebär att staten har ålagt sig en skyldighet att uppnå målen i antagna dokument. Nedan ges exempel på några aktuella konventioner.

RAMSARKONVENTIONEN 1971

Ramsarkonventionen som också kallas våtmarkskonventionen var den första moderna konventionen inom naturvård. Konventionen syftar till att skydda våtmarksmiljöer som har hög ekologisk, botanisk, zoologisk, limnologisk eller hydrologisk betydelse. Medlemsstaterna förbinder sig till att utse Ramsarområden.

BONNKONVENTIONEN 1979

Bonnkonventionen syftar till att skydda vilda djur som flyttar mellan olika områden. Konventionen innefattar cirka 1 200 hotade arter. Medlemsstaterna ska gemensamt främja och stödja föreslagna förbättringsåtgärder för innefattade arter. Sverige har signerat avtal eller överenskommelser för att skydda småvalar, hajar, fladdermöss, vattenfåglar och rovfåglar.

BERNKONVENTIONEN 1979

Konventionen syftar till att skydda europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö. Skyddet baseras på att vilda djur och växter är ett naturarv som ska skyddas och bevaras till kommande generationer då det har flera olika värden. Det har ett inneboende egenvärde, ett skönhetsvärde (estetiskt värde), ett vetenskapligt och

kulturellt värde, ett ekonomiskt värde och ett värde för rekreation. Medlemsstaterna förbinder sig till att skydda vilda djur och växter samt deras livsmiljöer.

HELSINGFORSKONVENTIONEN 1992

Konventionen är ett miljöavtal för länderna i Östersjöområdet som syftar till att bland annat bevara natur och biologisk mångfald i Östersjön, inklusive Öresund. Representanter från olika parter bildar arbetsgrupper som planerar, genomför och följer upp åtgärder.

KONVENTIONEN OM BIOLOGISK MÅNGFALD 1992

Detta är en global FN-konvention om naturvård och artskydd. Målet är kortfattat att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden samt att nyttan ska fördelas rättvist. En stor del av Sveriges arbete med konventionen sker inom ramen för de nationella miljökvalitetsmålen.

LANDSKAPSKONVENTIONEN 2000

Landskapskonventionen ger förbättrat skydd till landskapets sociala betydelse både i stad och landsbygd.

NAGOYA-PLANEN OCH AICHIMÅLEN 2010

Nagoya-planen är en strategisk plan för att skydda biologisk mångfald och ekosystem, som har koppling till konventionen om biologisk mångfald. Strategin innefattar 20 delmål (de så kallade Aichimålen) som syftar till att stoppa förlusten av biologisk mångfald och säkra ekosystem och ekosystemtjänster. Delmålen ska uppnås genom att varje land specificerar egna mål, vilket den svenska regeringen presenterar i proposition 2013/14:141, *En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*.

AGENDA 2030 OCH DE GLOBALA MÅLEN

FN har antagit 17 globala miljömål som innebär att världens länder under perioden 2016 till 2030 ska leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. Ett av syftena är att säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser, vilket bland annat ska uppnås genom målen *Ekosystem och biologisk mångfald* (mål 15), *Rent vatten och sanitet* (mål 6) och *Hållbara städer och samhällen* (mål 11). Arbetet med att implementera Agenda 2030 och de globala målen i Sveriges nationella mål och styrmedel är pågående. Regeringen har tillsatt en delegation som ska ta fram en övergripande handlingsplan för genomförandet i Sverige samt gett uppdrag till ett åttio-tal svenska myndigheter att bidra med underlagsmaterial. Bland myndigheterna ingår de myndigheter som är målsansvariga för miljömålssystemet.

EU-lagstiftning och direktiv

Grunden för EU:s miljölagstiftning finns i artiklarna 174-176 i EG-fördraget. Utifrån dessa artiklar antar unionen förordningar och direktiv som konkretiserar och preciserar miljökraven. I artikel 174 anges att EU:s miljöpolitik ska bevara, skydda och förbättra miljön, skydda människors hälsa, säkerställa ett varsamt och förnuftigt utnyttjande av naturresurser och främja miljöskyddsåtgärder på en internationell nivå. EU:s miljölagstiftning sker huvudsakligen genom förordningar och direktiv. Förordningar gäller omedelbart oberoende av nationell lagstiftning medan direktiven anger mål som ska uppnås genom nationell lagstiftning. I Sverige införlivas miljödirektiven i miljöbalken.

ART- OCH HABITATDIREKTIVET

Förenklat uttryckt har Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) som huvudsyfte att främja den biologiska mångfalden och det övergripande målet är att främja en hållbar utveckling. Detta ska ske genom bevarande, skydd och förbättring av vissa typer av naturmiljöer och arter (dessa ingår i Natura 2000). Direktivet utgör EU:s främsta styrmedel för att uppnå målet att skydda hotade arter och livsmiljöer, som är angivet i konventionen om biologisk

mångfald.

FÅGELDIREKTIVET

Fågeldirektivet (2009/147/EC) syftar till att bevara livskraftiga populationer av samtliga vilda fågelarter samt häckningsplatser för hotade fågelarter. Detta ska uppnås genom stiftande av åtgärder som bland annat förbjuder jakt av hotade arter samt skydd av viktiga livsmiljöer (ingår i Natura 2000).

FÖRORDNING OM INVASIVA ARTER

EU-förordningen om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter (1143/2014), som antogs 3 augusti 2016 reglerar hanteringen av 37 arter som anses vara invasiva på unionsnivå. Enbart fem av dessa arter finns vilt i Sverige och det finns inga kända vilda förekomster av dessa arter i Lomma kommun. Det pågår diskussioner om att under 2017 införa ytterligare 15 arter på unionslistan varav blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus L. x pseudopolyphyllus*), jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*) och jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) förekommer vilt i Lomma kommun. Förordningen anger även att enskilda medlemsstater kan skapa listor över invasiva arter av nationell betydelse och reglera dessa med vissa av bestämmelserna i förordningen. Förordningen förbjuder att byta, sälja, odla, föda upp, transportera, använda samt hålla levande exemplar av listade arter. För arter som redan är etablerade i det vilda har länderna 18 månader (från och med antagandet) på sig att ta fram hanteringsprogram och eventuellt vidta åtgärder.

VATTENDIREKTIVET

Vattendirektivet (2000/60/EG) syftar till att skydda och förbättra tillgången till vatten av god kvalitet. I svensk lagstiftning är direktivet bland annat infört i miljöbalkens 5 kapitel.

LANDSBYGDSPROGRAM

Landsbygdsprogram för Sverige år 2014-2020 ska främja en hållbar utveckling av landsbygden och det övergripande målet är "Smart och hållbar utveckling för alla". Satsningar inriktade på miljö, hållbarhet

och innovation prioriteras. Programmet finansieras både från EU:s jordbruksfond och via nationell medfinansiering och omfattar totalt cirka 36 miljarder kronor i hela landet för hela programperioden. Inom programmet erbjuds jordbrukare att göra miljöåtaganden och de kompenseras för den kostnad eller det inkomstbortfall som åtagandet innebär. Miljöersättningar och miljöinvesteringar är ersättningsformer som ingår i landsbygdsprogrammet för förvaltning av landsbygdens naturresurser.

Våtmark i Önnerup (beteckning K549) som anlades 2008 i Kävlingeå-projektet som numera övergått till Kävlingeåns vattenråd.

Nationellt

Nationell lagstiftning

MILJÖBALKEN

Sveriges nationella lagstiftning på miljöområdet finns sedan 1999 samlad i miljöbalken (1998:808). Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. Miljöbalken ska tillämpas så att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras (1 kap. 1 §).

Mark- och vattenområden som är av nationell betydelse för grundläggande samhällsintressen (exempelvis yrkesfisket, friluftslivet, rennäringen eller naturvården) kan klassas som riksintresse enligt miljöbalken (3 kap.). Ett exempel i Lomma kommun är området kring Löddeåns mynning, som är klassat som riksintresse för naturvården (aktuella områden i Lomma kommun finns beskrivna i programmets kunskapsdel). Syftet med att peka ut riksintresseområden är att hävda dessa värden i samband med fysisk planering och andra markanvändningsbeslut. Riksintressena ska då ges företräde framför andra allmänna och enskilda intressen.

I miljöbalkens 7 kap. regleras flera typer av områdesskydd, såsom nationalparker, naturreservat och djur- och växtskyddsområden. Mindre mark- eller vattenområden som utgör livsmiljö för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda får förklaras som biotopskyddsområden (se faktaruta vid sidan) enligt miljöbalkens 7 kap. 11 §. Det kan vara dels generellt eller omfatta ett specifikt objekt. Det är inte tillåtet att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som kan skada naturmiljön i dessa områden. Flertalet typer av småbiotoper återfinns i Lomma kommun.

PLAN- OCH BYGGLAGEN

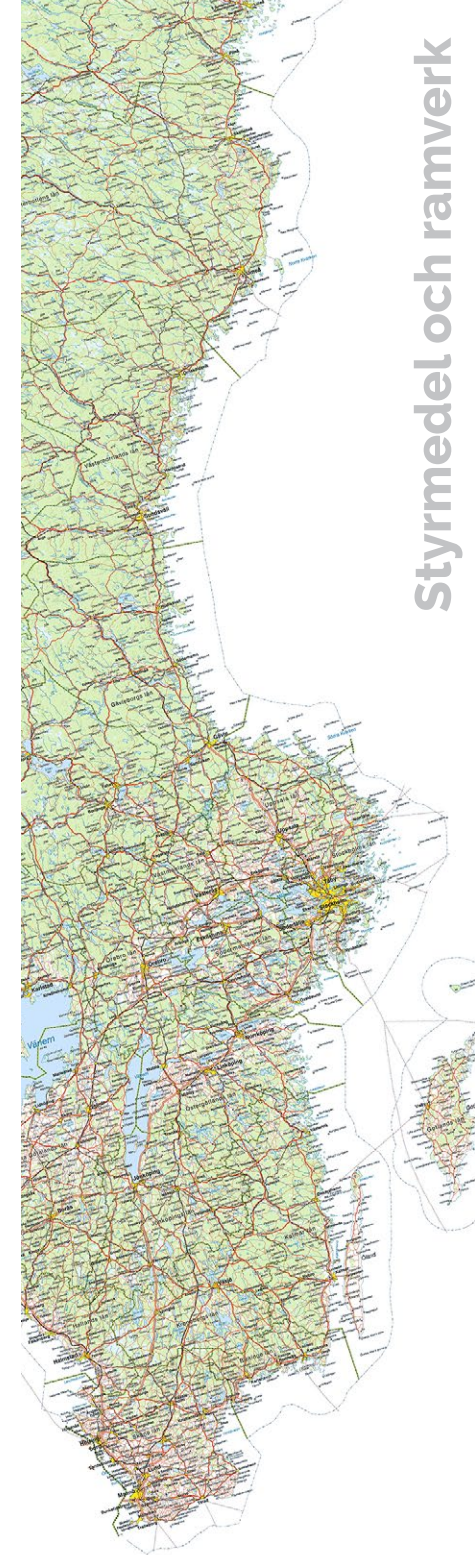
Lagstiftning som berör naturvården återfinns inte bara i miljöbalken. I Plan- och bygglagen (2010:900) regleras byggande och planläggning av mark och vatten. Bestämmelserna i denna lag syftar till att "med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer" (1 kap. 1 §). Andra hänvisningar till miljöhänsyn finns i 2 kap. 2 §, där det anges att planläggning ska ske "med beaktande av natur- och kulturvärden". Även "goda miljöförhållanden i övrigt samt en långsiktigt god hushållning med mark och vatten" ska främjas.

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN 2008

Artskyddsförordningen (2007:845) är en del av Sveriges införande av EU-direktiv i nationell lagstiftning. Förordningen anger förbud mot att fånga eller döda särskilt hotade arter men även förbud mot att avsiktligt störa arterna eller att skada deras fortplantningsområden eller viloplats. Artskyddsförordningen baseras bland annat på fågelskyddsdirektivet samt art- och habitatdirektivet.

ALLEMANSRÄTTEN

Allemansrätten är en gammal rätt till den svenska naturen. Sedan 1994 är den inskriven i grundlagen men allemansrätten i sig är ingen lag. Inte störa – inte förstöra, är huvudregeln i allemansrätten. De allmänna hänsynsregler som gäller för alla som nyttjar naturen och allemansrätten återfinns i miljöbalkens 2 och 7 kapitel.

Nationella planer och program

EN SVENSK STRATEGI FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER

Handlingen (2013/14:141) är en proposition gällande biologisk mångfald och ekosystemtjänster som antogs av Sveriges riksdag 2014. Propositionen avser att stärka den biologiska mångfalden och säkra ekosystemtjänster. Ekosystemtjänsters värde ska synliggöras och inkluderas i samhällsplanering och näringslivsutveckling. Propositionen har betydelse för flera av miljömålen och generationsmålet samt de internationella Aichimålen.

ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR HOTADE ARTER OCH NATURTYPER

Det finns ungefär 200 åtgärdsprogram som tagits fram av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten för att rädda hotade arter och deras livsmiljöer. Åtgärdsprogrammen är vägledande och används som verktyg i arbetet med att förbättra förutsättningarna för utsatta arter och biotoper. Skåne omfattas av ungefär 80 åtgärdsprogram som rör uppemot 150 arter. De rekommenderade åtgärderna i programmen gynnar dock flera andra arter som är beroende av liknande biotoper.

RÖDLISTAN

Svensk rödlistning följer Internationella naturvårdsunionens (IUCN) system för att utvärdera och bedöma tillståndet för arter i naturen. Det är resultatet av denna kontinuerliga utvärderings- och bedömningsprocess som är rödlistan. Rödlistan har ingen juridisk status men utgör ett viktigt hjälpmedel för naturvårdsprioriteringar, till exempel gällande åtgärdsprogram för hotade arter. I Sverige tar ArtDatabanken fram en rödlista som sedermera fastställs av Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

HANDLINGSPLAN FÖR INVASIVA ARTER

Naturvårdsverket har i samråd med Havs- och vattenmyndigheten tagit fram ett förslag på en svensk förordning liksom förslag på hur EU-kommissionens förordning om att förebygga och hantera att invasiva främmande arter introduceras och sprids ska genomföras nationellt. Nationellt pågår arbete med att ta fram bland annat föreskrifter, hanteringsprogram, vägledning och information.

Småtärnan (*Sternula albifrons*), som är rödlistad (kategori sårbar), syns ofta under sommarhalvåret utmed kusten nära Lomma.tätort.

Sveriges etappmål för miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv* specificerar att effekter av invasiva främmande arter för människors hälsa, samhällsekonomin, och den biologiska mångfalden ska vara bedömda och att prioriterade insatser för bekämpning ska ha inletts senast 2015. I dagsläget har detta målet fortfarande ej uppnåtts och kunskapsläget om hot och effekter för svensk biologisk mångfald är fortfarande bristfälligt. Naturvårdsverket har formulerat nya mål kring arbetet med invasiva arter. Enligt de nya målen ska Sverige senast 2020 ha identifierat och prioriterat främmande arter och deras spridningsvägar. Vidare ska de prioriterade invasiva främmande arterna förhindras, kontrolleras eller utrotas, och åtgärder för att hantera spridningsvägarna så att introduktion och etablering förebyggs ska vara på plats.

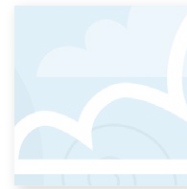
Miljömålen

I april år 1999 antog riksdagen femton nationella miljökvalitetsmål. Det övergripande målet var att inom en generation (tjugo år) lösa de stora miljöproblemen i Sverige. Detta kallas för generationsmålet och är det mål som definierar det övergripande miljöarbetet i Sverige. Generationsmålet kompletterades 2012 med ett internationellt perspektiv och ändrades till: "Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser". Syftet med de nationella miljökvalitetsmålen är att identifiera och definiera den kvalitet man önskar uppnå inom varje område. I slutet av år 2005 beslutade riksdagen om att anta ytterligare ett miljökvalitetsmål i form av *Ett rikt växt- och djurliv*. Detta för att stärka arbetet med biologisk mångfald.

Mål och åtgärder i naturmiljöprogrammet berör framförallt miljökvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap*, *God bebyggd miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Det finns även kopplingar till miljökvalitetsmålet *Minskad övergödning*.

Begränsad klimatpåverkan

Frisk luft

Bara naturlig försurning

Giftfri miljö

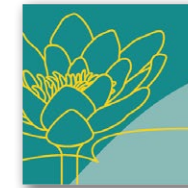
Skyddande ozonskikt

Säker strålmiljö

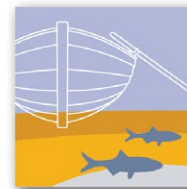
Ingen övergödning

Levande sjöar och vattendrag

Grundvatten av god kvalitet

Hav i balans samt en levande kust och skärgård

Myllrande våtmarker

Levande skogar

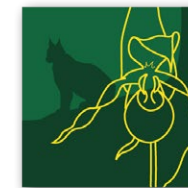
Ett rikt odlingslandskap

Storslagen fjällmiljö

God bebyggd miljö

Ett rikt växt- och djurliv

Symboler för de nationella miljömålen. Naturmiljöprogrammet är en viktig del i kommunens arbete med att uppfylla miljömålen på en lokal nivå. Åtgärder i detta program (de som ej är transparenta) har direkt koppling till de markerade miljömålen.

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljökvalitetsnormerna anger nivåer, gräns- och riktvärden för vad som anses vara hälsosam bullernivå, ren luft och rent vatten. Exakt vad som definierar en miljökvalitetsnorm regleras i miljöbalken 5 kap 1–3 §. Nuförtiden härrör de flesta av Sveriges miljökvalitetsnormer från olika EU-direktiv. Miljökvalitetsnormen för omgivningsbuller är en slags målsättningsnorm och förordningen (2004:675) om omgivningsbuller anger att ”det ska eftersträvas att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa”. Kommuner och myndigheter ansvarar för att bullermiljökvalitetsnormen följs men olika verksamhetsutövare kan genom sina egenkontrollprogram eftersträva begränsade bullerstörningar. Lomma kommun använder ett antal olika kvantitativa indikatorer för att följa upp bullermiljökvalitetsnormen. Luftkvalitetsförordningen (2010:477) anvisar att kommunerna själva ansvarar för kontroll av de flesta luftmiljökvalitetsnormer och de ska genom mätning, modellberäkning eller objektiv skattning kontrollera att miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid, svaveldioxid, kolmonoxid, bensen, partiklar (PM10 och PM2,5), bens(a)pyren (PAH), arsenik, kadmium, nickel och bly följs. Lomma kommun samlar årligen in data vid ett antal utvalda mätpunkter. Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (2013:19) ska tillämpas då vattenmyndigheten klassificerar ekologisk status eller potential och kemisk ytvattenstatus för ytvattenförekomster och fastställer miljökvalitetsnormer för dessa (enligt förordning 2004:660). Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för vägledning kring miljökvalitetsnormer som rör vattenkvalitet och havsmiljö och vattenmyndigheterna och länsstyrelser ansvarar för att bedöma ekologisk och kemisk ytvattenstatus. I Lommabukten kontrolleras kustvattnets ekologiska och kemiska status genom årliga mätningar som koordineras av Öresunds vattenvårdsförbund.

Regionalt

Regionala program och planer

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

Skånes regionala utvecklingsstrategi *Det öppna Skåne 2030* (Region Skåne, 2014) slår fast att närheten och tillgängligheten till natur- och grönområden och allemansrättslig mark ska utvecklas samt att den biologiska mångfalden måste stärkas och ekosystemtjänster utvecklas.

NATURVÅRDSSTRATEGI FÖR SKÅNE

Vägen till ett biologiskt rikare Skåne (Länsstyrelsen i Skåne län, 2015) är Länsstyrelsens strategidokument för den skånska naturvården. Strategin visar på en vision för biologisk mångfald och variation samt kvalitet på livsmiljöer i landskapet. Den pekar ut kommunerna som en av flera viktiga aktörer för att genomföra strategin. En handlingsplan kopplad till strategin är under utveckling.

DET SKÅNSKA LANDSBYGDSPROGRAMMET

Det skånska landsbygdsprogrammet (Länsstyrelsen i Skåne län 2007) är ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv som togs fram av länsstyrelsen 2007. Det delar in Skåne i områden efter landskapskaraktär, och Lomma tillhör i programmet Lund- och Helsingborgsslätten vilken karaktäriseras av storskalig jordbruksproduktion och urban infrastruktur. I det området lyfter programmet särskilt vikten av att restaurera och öka värden längs vattendrag samt att behålla landskapselement som rösen och alléer.

GRÖNSTRUKTUR I SKÅNE

Region Skåne fastställde 2011 en strategi för en utvecklad grönstruktur i Skåne som behandlar grönområden och den infrastruktur av gröna korridorer som knyter samman dem. Strategin betonar att grönområdena behöver ses i ett regionalt perspektiv för att stärka varandra och öka de biologiska och rekreativa värdena. Länsstyrelsen arbetar i dagsläget med en grönstrukturplan för Skåne som ska synkroniseras med övriga län.

HANDLINGSPLAN FÖR GRÖN INFRASTRUKTUR

Länsstyrelsen utför på uppdrag av regeringen en handlingsplan för grön infrastruktur. Handlingsplanen ska identifiera viktiga grönstrukturer i landskapet och redovisa lämpliga bevarandeinsatser. Den ska även verka för samverkan med lokala landskapsaktörer och involvera det civila samhället. Under våren 2018 beräknas det att handlingsplanen skickas ut på remiss.

REGIONALA MILJÖMÅL OCH REGIONALA ÅTGÄRDER

Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen är inte enbart begränsade till den nationella politiken då de nationella målen och åtgärderna även ska implementeras på regional och lokal nivå. Länsstyrelsen ska enligt uppdrag av regeringen verka för att målen nås på en regional nivå. För att det ska vara möjligt måste de anpassas till de regionala och lokala förutsättningarna. Länsstyrelserna har ansvaret för att utforma de regionala miljömålen och åtgärderna.

Länsstyrelsen i Skåne län antog i april 2016: *Skånska åtgärder för miljömålen – Regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2016-2020* (Länsstyrelsen i Skåne län, 2016). I det regionala miljömålsdokumentet identifieras ett antal skånska utmaningar där insatser krävs de kommande åren för att uppnå miljömålen. Ett område som kräver särskilda insatser är *Skydd av Skånes natur- och kulturvärden*. Åtgärderna innefattar bland annat skydd av områden, naturvårdande skötsel och restaurering, utveckling av friluftsliv,

insatser mot invasiva arter, arbete med åtgärdsprogram för hotade arter, ekologisk kompensation i samband med exploatering, samt fysisk planering för skydd av naturområden och allemansrättslig mark.

KOMMUNALA ANSVARSARTER

De nationella åtgärdsprogrammen för hotade arter gäller även på regional och lokal nivå men i Skåne har länsstyrelsen dessutom brutit ner arbetet till att föreslå några hotade arter för varje kommun att ta särskilt ansvar för.

Bacsvala (Riparia riparia) flygande framför bohålor i en häckningsbrant anlagd av Habo gård. Bacsvalan är rödlistad och är av Länsstyrelsen i Skåne utsedd som en ansvarsart för Lomma kommun.

Kommunalt

Lomma kommun - Program, planer och policy

VISION 2030 OCH ÖVERGRIPANDE MÅL 2015-2019

Vision och övergripande mål (Lomma kommun, 2015b) utgör ett av kommunens starkaste politiska styrdokument. Visionen fungerar som en vägvisare till ett önskat framtida tillstånd som nås med hjälp av övergripande mål. I visionen uttrycks bland annat att Lomma kommun ska vara ekologiskt hållbar och värna om miljön.

I kommunens övergripande mål anges de olika verksamheternas inriktning utöver vad som stadgas i lagar och förordningar och de utgör en grund för prioritering. Målen är indelade i huvudkategorierna *Kvalitet, Hållbarhet, Service och Trygghet*.

Lomma kommuns övergripande vision inför 2030, enligt *Vision 2030 och övergripande mål 2015-2019*.

Människor vill växa upp i, återvända till och stanna i Lomma kommun. Vi är hållbara - såväl ekonomiskt och socialt som ekologiskt - och värnar om vår miljö, våra invånare och vårt näringsliv. Varje invånare upplever att kommunen har dem i fokus genom livets alla skiften. Lomma är Sveriges tryggaste kommun att leva i.

ÖVERSIKTSPLAN 2010 och 2020

Enligt plan- och bygglagen ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. I översiktsplanen anges hur kommunen avser att långsiktigt använda, utveckla och bevara mark- och vattenområden samt byggda miljöer. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men den är ändå ett av kommunens viktigaste dokument då den utgör ett vägledande underlag vid bland annat fysisk planering, exploatering samt tillstånds- och lovärenden. I översiktsplanen anges det även hur kommunen tar ställning till statliga riksintresseområden och miljö kvalitetsnormer.

Översiktsplan 2010 för Lomma kommun (Lomma kommun, 2010a) anger som primärt mål att skapa en god livsmiljö för boende och ett långsiktigt hållbart samhälle till glädje även för kommande generationer. Strategin för att uppnå målet är indelad i huvudkategorierna *Attraktivitet, Tillgänglighet och Hållbarhet*. Det anges i översiktsplanen att kommunen ska verka för ökad tillgänglighet till natur- och grönområden och höja kvaliteten på områdena (dock ej på bekostnad av biologisk mångfald), säkerställa skyddsvärda naturmiljöer och medverka till en biotoputveckling för att höja de biologiska värdena. Det ges även förslag på lämplig utveckling av ekologiska stråk och kompensationsområden.

I skrivande stund pågår arbetet med att ta fram en ny översiktsplan som ska börja gälla från och med 2020. I kommande plan spelar landskapet och landsbygden en större roll än i den förra planen och en landskapsplan tas fram parallellt med föreliggande underlag.

I Översiktsplan 2010 anges flera ställningstaganden gällande naturmiljövärden, exempel på dessa är:

- Kommunen ska aktivt verka för att arealen våtmarker/skyddszoner längs vattendragen utökas som ett led i att förbättra vattenkvaliteten i åarna och i Öresund samt öka förutsättningarna för en rik biologisk mångfald.
- Befintliga ekologiska korridorer ska värnas och nya skapas där så är lämpligt.
- Möjligheter att skapa rekreationsstråk i det öppna slättlandskapet ska beaktas.
- Grönstråk från Slättängsområdet till havet ska säkras.
- Landskapsvårdsplanerna för Höje å och Kävlungeån ska fullföljas.
- Åtgärder mot kusterosion ska vidtas med hänsyn till ekologiska värden och till rekreation.
- Naturresursbalansering ska tillämpas vid planarbete i kommunen så långt det är rimligt.
- Relativt tysta och mörka områden ska värnas och ytterligare uppsplittring av landskapet ska undvikas.
- Befintliga dammar ska skyddas mot igenfyllnad, särskilt dammar av betydelse för den biologiska mångfalden och för kvävereduktionen i vattendragen.
- Trädtrader och alléer i landskapet ska bevaras och vid behov kompletteras och återplanteras. Nyplantering av gran bör undvikas i kommunen.
- Boendenärmiljön ska utvecklas och göras mer naturlig med fler träd och mer vegetation.
- Befintliga och nya gröna stråk ska knyta samman bostadsområdena.
- Markområdena för rekreation och naturupplevelse i anslutning till tätorterna ska utökas. Gröna stråk mellan tätorterna säkras.
- Kommunen ska medverka till att markområden för rekreation och naturupplevelser inom och i anslutning till tätorterna utökas.
- Möjligheterna att anlägga rekreationsstråk genom det öppna jordbrukslandskapet ska tillvaratas i den mån detta inte står i konflikt med djur och växtliv.
- Kommunen ska arbeta för att Skåneleden går genom Lomma kommun.
- Hänsyn ska tas till ekologiska och rekreativa samt skyddsaspekter vid placering av erosionskydd.

NATURMILJÖPROGRAM 2008-2016

Föregående naturmiljöprogram som beslutades 2008 (Lomma kommun, 2008) har använts som bakgrundsmaterial vid framställandet av detta dokument. Programmet som gällde från 2008 till och med 2016 innehåller en beskrivning och värdering av särskilt värdefulla natur- och grönområden med mål och åtgärdsförslag för att främja natur- och kulturvärden samt för att utveckla möjligheterna till ett rikt friluftsliv i kommunen. I Naturmiljöprogrammet anges fastställda naturvårdsmål som under programperioden har ingått i kommunens lokala miljömålsprogram. Genomförandet av angivna mål och åtgärder följs upp under inledningen under stycket *Uppföljning av tidigare Naturmiljöprogram*.

MARINT NATURMILJÖPROGRAM 2010-2020

Det marina naturmiljöprogrammet (Lomma kommun, 2010b) utgör liksom naturmiljöprogrammet ett underlagsdokument för bland annat fysisk planering i Lomma kommun. I det marina naturmiljöprogrammet behandlas förvaltningen av hav och kust under perioden 2010 till 2020. Programmet samordnas med naturmiljöprogrammet och båda anger mål och åtgärder för att uppfylla lokala miljö kvalitetsmål. Strandzonen utmed kusten samt avrinningsområden hanteras i båda programmen. Flera delmål i det marina naturmiljöprogrammet berör områden som innefattas av naturmiljöprogrammet, exempel på dessa är: Mål 1.2 *Allmänhetens intresse för, och kunskap om Lommabuktens naturvärden ska öka*; Mål 1.4 *Boende i kommunen ska ha god tillgänglighet till naturområden kring Lommabukten, dock ej på bekostnad av biologisk mångfald*; Mål 4.4 *Biologiskt värdefulla miljöer längs stränderna ska värnas och de ekologiska korridorerna bindas samman* och Mål 5.1 *Förlusten av biologisk mångfald, naturtyper såväl som arter, ska minska*.

LOKALA MILJÖMÅL 2014-2020

Kommunerna har enligt riksdagen ett övergripande ansvar för att anpassa de nationella miljömålen till lokala förhållanden. Genom myndighetsarbete, samhällsplanering och internt miljöarbete kan kommunerna bidra till att målen uppnås. Enligt Länsstyrelsen i Skåne är kommunernas insatser mycket viktiga om miljömålen ska uppnås, vilket man också kan se i de många regionala delmål som riktar sig till dem. Formerna för det lokala miljömålsarbetet varierar, men många kommuner har börjat utveckla lokala mål och åtgärdsstrategier.

Lomma kommun anger i *Miljömål för Lomma kommun 2014-2020* (Lomma kommun, 2014) lokala miljömål med konkreta åtgärdsförslag för att nå de 16 nationella miljömålen. Miljömålsdokumentet är ett levande dokument som uppdateras allteftersom nya lokala mål och åtgärder beslutas, exempelvis de mål och åtgärder som anges i detta naturmiljöprogram.

Mål och åtgärder i detta dokument är organiserade på samma sätt som i miljömålsprogrammet så att dessa kan föras in i kommunens samlade mål- och åtgärdslista för miljöarbetet. Därför är den sammanfattande mål- och åtgärdsstabellen disponerad på samma sätt som tabellerna med mål och åtgärder i kommunens miljömålsdokument. Uppföljning av detta program är också tänkt att ske inom ramen för miljömålsuppföljningen. För att samordnas med miljömålsprogrammet har varje åtgärd kopplats samman med huvudansvariga och eventuellt delansvariga nämnder.

ENERGI- OCH KLIMATPLAN 2015-2020

Sedan 1977 finns en lag om att varje kommun ska ha en energiplan (Lag 1977:439 om kommunal energiplanering). I denna anges huvudsyftet med energiplanering vara att kommunen i sin planering ska främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. *Energi och klimatplan för Lomma kommun 2015-2020* antogs av kommunfullmäktige 2015.

Åtgärderna i energi och klimatplanen är framförallt framtagna för att uppnå lokala mål kopplade till det nationella miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*. Mål och åtgärder i naturmiljöprogrammet är till största del kopplade till andra miljö kvalitetsmål, men de påverkar till en viss del även energi och klimat. Exempelvis kan skyddande och skapande av naturområden samt miljökompensering vid fysisk planering innebära att kolinbindningen av växter upprätthålls eller ökar. Ett annat exempel är hanteringen av dagvatten och våtmarker som kan få stora konsekvenser för upplagring och omsättning av markbundet kol. De flesta av åtgärderna i energi- och klimatplanen saknar dock koppling till naturmiljöprogrammet då de är inriktade på att minska energiförbrukning och utsläpp samt att styra om till miljövänliga energialternativ. Energi- och klimatplanens åtgärd *E.16 Inom kommunen ska finnas medel riktade till lärares fortbildning inom miljö- och klimatarbete* har dock direkt koppling till den naturpedagogiska satsningen i naturmiljöprogrammet.

FÖRFATTNINGSSAMLING

Nämndsplan för kommunstyrelsen 2016

Nämndsplanen anger mål och riktlinjer för de verksamheter som Kommunstyrelsen ansvarar för. I planen anges det som övergripande mål att "Lomma kommun ska, för att behålla sin höga attraktivitet, både värna om och utveckla sina gröna och blå naturmiljöer" med angivet nämndmål: "Öka arealen skyddade områden i kommunen". Ambitionen är att andelen skyddad areal ska dubblas fram till slutet av 2018 i jämförelse med december 2012.

Åtgärdsplan för naturreservatsbildning

För att öka arealen naturreservat i enlighet med Kommunstyrelsens nämndsplan för 2014 har Lomma kommun 2014 tagit fram en åtgärdsplan för naturreservatsbildning. Naturmiljöprogram 2008-2016 har använts som underlag till urvalet av områden. I planen identifieras och rangordnas 14 områden som anses lämpliga som nya naturreservat. Tre av de föreslagna naturreservatsbildningarna har genomförts, dessa är Alkärret i Haboljung, Öresundsparken, Haboljungs fure samt utökning av Östra dammarnas naturreservat. Föreslagna områden som kvarstår är i fallande prioriteringsordning (enligt åtgärdsplanen): Fels mosse, Bjärreds saltsjöbad, Augustenborg, Prämlyckan, Kyrkfuret, Kustdammarna, Plommonskogen, Kompensationsområde Bjärred/Borgeby och Kompensationsområde söder Bjärred. Utöver dessa föreslås även att nya marina naturreservat på sammanlagt 524 hektar bör skapas.

Haboljungs fure antogs som naturreservat 2015, området har pekats ut som lämpligt för reservatsbildning i Naturmiljöprogram 2008-2016 samt i kommunens åtgärdsplan för naturreservatsbildning.

MILJÖPOLICY

Nedan följer det i kommunfullmäktige antagna policydokument som rör miljöfrågorna i Lomma kommun. Miljöpolicyen är vägledande för hela kommunens verksamhet och naturmiljöprogrammet ska därför motsvara det som skrivs nedan. Dessutom har flera av naturmiljöprogrammets mål och åtgärder en direkt koppling till de strategier som är angivna i miljöpolicyen.

Miljöpolicy för Lomma kommun (2015d)

För kommande generationer i Lomma kommun ska kunna åtnjuta goda levnadsbetingelser är det viktigt att vi förvaltar kommunens miljö och naturtillgångar på ett varsamt sätt. Vår verksamhet ska bidra till att främja en hållbar utveckling ur ett ekologisk, socialt och ekonomiskt perspektiv. En ekologiskt hållbar utveckling bygger på insikten om att naturen har ett skyddsvärde och att vår rätt att förändra och bruka den är förenad med ett ansvar att förvalta naturen väl.

Kommunens service berör alla medborgare och näringsidkare i Lomma kommun. Vi ska arbeta med miljöfrågor på ett tydligt sätt. Medborgarnas delaktighet är en grundförutsättning för ett framgångsrikt miljöarbete. En viktig uppgift för kommunen är därför att vara en god förebild och ett gott exempel för andra för att skapa och bevara en god miljö i Lomma.

Vi ska arbeta för en ekologiskt hållbar utveckling genom att:

- *ta miljö- och naturvårdshänsyn i våra beslut,*
- *arbeta aktivt för att minska användningen av naturresurser samt att förebygga utsläpp av föroreningar,*
- *minska energianvändningen och öka andelen förnyelsebar energi,*
- *medverka till att både bevara och öka den biologiska mångfalden i kommunen,*
- *följa tillämplig miljölagstiftning samt uppfylla lokala, regionala och nationella miljömål,*
- *verka för miljöanpassat byggande,*
- *engagera och utbilda samtliga medarbetare och förtroendevalda så att vårt arbete inom miljöområdet ständigt förbättras och utvecklas,*
- *samverka och föra en öppen dialog med medborgare, företag och organisationer för att förbättra miljön,*
- *sprida kunskap, skapa insikt och förmedla framtidstro om miljöfrågor och hållbar utveckling till kommuninnevanorna, inte minst till barn och ungdomar,*
- *att välja bort material, varor eller tjänster när kunskap finns om att dessa får stora negativa miljömässiga eller ekologiska konsekvenser i Sverige eller i andra länder,*
- *i all planering, exploatering och förvaltning av markresurser ska långsiktigt bevarande av ekosystemens struktur och funktion för att upprätthålla ekosystemtjänster vara ett prioriterat mål samt*
- *i upphandlings- och inköpsprocessen öka miljöanpassningen samt ta hänsyn till varor och tjänsters totala miljöpåverkan med hjälp av livscykelanalyser.*
- *att finansiella investeringar i miljö- och klimatskadliga verksamheter ska undvikas*

Områdesskydd

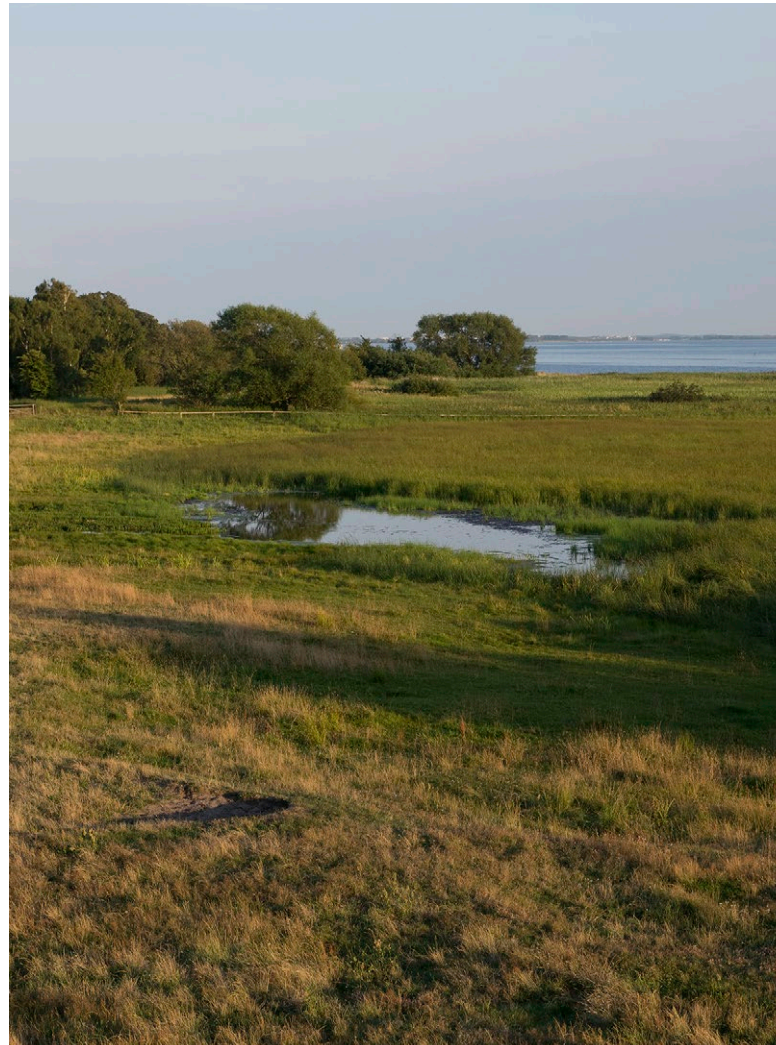
Bestämmelser om områdesskydd finns i kapitel 7 i miljöbalken. Exempel på detta är biotopskyddsområde, miljöskyddsområde och vattenskyddsområde samt möjligheterna att förklara mark- eller vattenområden som nationalparker och naturreservat (se kartan över naturreservat). Tillsammans med bestämmelserna om artskydd ska områdesskyddet värna den biologiska mångfalden. Regler som berör områdesskydd finns även i kapitel 1, 3, 4, 5 och 6 i miljöbalken.

Natura 2000

Enligt fågeldirektivet samt art- och habitatdirektivet ska vardera av EU:s medlemsstater bidra till att skapa ett nätverk av skyddsvärda naturområden. För att uppnå detta skapades Natura 2000. Natura 2000 anger värdefulla naturområden med naturtyper och arter som är särskilt skyddsvärda på unionsnivå. Länsstyrelsen ansvarar för att föreslå Natura 2000 områden till naturvårdsverket som skickar vidare lämpliga förslag till regeringen för beslut. I Lomma kommun finns två områden som utsetts som Natura 2000 områden och dessa ingår i de statliga naturreservaten Löddeåns mynning (södra) samt Södra Lommabukten med Tågarpsked och Alnarps fålad.

Naturreservat och nationalparker

Nationalparker utgör det starkaste områdesskyddet och det beslutas av regering och riksdag. I Lomma kommun finns inga nationalparker men det finns åtta naturreservat och bildandet av fler pågår. Att skapa naturreservat är ett effektivt sätt att både säkra och utveckla naturvärden som är kopplade till biologisk mångfald, naturtyper och friluftsliv. Naturreservat kan instiftas av länsstyrelsen eller av kommunerna. I Lomma kommun är två av reservaten beslutade av länsstyrelsen (statliga) och de övriga sex reservaten är kommunala. Enligt nämndsplanen 2016 är det långsiktiga målet att arealen skyddad natur i kommunen ska

Löddeåns mynning (södra) bildades 1977 av Länsstyrelsen i Skåne och är det äldsta naturreservatet i Lomma kommun. Området har utsetts som Natura 2000 område enligt fågeldirektivet.

fördubblas fram till slutet av 2018 i jämförelse med 2012. I slutet av 2017 utgjorde ytan av land och sötvatten som var naturreservat 201 hektar vilket är 42 % mer än de 142 hektar som fanns 2012, och 3,6 % av den totala landarealen. Räkna man in havet så fanns det i slutet av 2017 så omfattade naturreservaten en yta på 497 hektar vilket är 14 % mer än 2012 och 5,5 % av kommunens totala yta.

Riksintressen

Riksdagen har beslutat om områden som innehåller kvaliteter och värden som är viktiga på nationell nivå. Riksintressen regleras i 3-4 kap. miljöbalken. Syftet med riksintresse är att dessa värden hävdas i fysisk planering och andra myndighetsbeslut gällande markanvändning. Riksintresse utgör ett viktigt bedömningsunderlag i övergripande planerings dokument såsom översiktsplan och detta naturmiljöprogram. Större delen av Lomma kommun innefattas av riksintresse för kustzonen som täcker hela kommunen väster om motorvägen E6. Utöver detta finns det områden i Lomma som innefattas av riksintresse för naturvård, riksintresse kulturmiljö och riksintresse för kustfisket.

Biotopskyddsområden

Biotopskyddsområden utgörs av specifika grönstrukturer som är särskilt skyddsvärda för bland annat biologisk mångfald. I förordningen om områdesskydd (1998:1252 enligt miljöbalken) förklaras alléer, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark samt åkerholmar som generellt skyddade biotoper. Utöver dessa nationellt skyddade biotoper får länsstyrelsen, kommunen eller skogsstyrelsen besluta att områden som innehåller vissa andra grönstrukturer ska vara biotopskyddsområde.

Strandskydd

I miljöbalkens 7 kap. 13-18 § regleras skyddet av våra stränder. Skyddet innebär bland annat att det är förbjudet att uppföra nya byggnader eller utföra andra anläggningar som inkräktar

Många av trädalléerna längs väg- och åkerrenar utgör så kallade biotopskyddsområden, som är skyddade av lagstiftning i miljöbalken.

på tillgängligheten till strandområden enligt allemansrätten eller väsentligen försämrar livsvillkoren för växter och djur. Bestämmelserna gäller vanligtvis 100 meter från såväl land- som vattensidan av strandlinjen men länsstyrelsen kan utvidga (upp till 300 meter) eller upphäva strandskyddet under vissa förutsättningar. Kommunen kan ge dispens från strandskyddsbestämmelserna. Se kartan över strandskydd och landskapsbildsskydd.

Landskapsbildsskydd

Inrättades för att av olika skäl skydda landskapsbilden i vissa områden. Detta är en gammal form av skydd och har idag ersatts av hänsynsregler till landskapsbilden i andra natur- och kulturskydd. Områden som är skyddade av landskapsbildsskydd behåller det tills skyddet är upphävt. I vissa län har dessa områdesskydd tagits bort.

I det flacka jordbrukslandskapet är skogsdungar viktiga för landskapsbilden.

Samverkan

STATLIG NIVÅ

Det har funnits flera statliga forskningssatsningar genom åren där kommunernas arbete med ekosystemtjänster, naturvård och klimatanpassning har varit fokus. Genom dessa program har Lomma kommun varit en aktiv part både som forskningsobjekt och som aktör eller problemformulerare. De kommande åren verkar dessa satsningar flerfaldigt förstärkas vilket är behövligt eftersom många stora frågor idag saknar svar.

Kommunen samverkar mycket aktivt med Länsstyrelsen i Skåne i en rad frågor som berör naturvård och naturskydd. Det finns nätverk för Skånes kommuner som länsstyrelsen driver för att diskutera frågorna, exempelvis *Forum för reservatsbildning* och *Länsnaturträffen*. Länsstyrelsen ansvarar också för att fördela de statliga medel som finns att söka såsom LONA-bidraget (Lokala naturvårdssatsningen). Det sker också ett viktigt utbyte för att synkronisera arbetet mellan de lokala och de skånska miljömålen där naturvård och naturskydd utgör en stor del.

KOMMUNFÖRBUNDET SKÅNE

Inom kommunförbundet drivs idag ett par större nätverk som har bäring på kommunens arbete med ekosystemtjänster och naturvård. Kommunförbundet driver dessutom arbetet med *Forskningkommun*. Förutom utbytet med andra kommuner ges möjligheter till presentation av de senaste forskningsrönen såväl som att knyta kontakter med forskare från de skånska lärosätena för att eventuellt kunna gå vidare med problemformuleringar och ansökningar.

VATTENRÅDEN

Sedan mitten på 1990-talet har Lomma kommun varit en del av de stora landskapssatsningar som genomförts inom Höje å vattenråd (före detta Höje vattendragsförbund) respektive Kävlingeåns

vattenråd (före detta Kävlingeåprojektet). Drygt tio kommuner arbetar gemensamt och över 100 miljoner har genom åren satsats för att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, åar och Lommabukten, ge möjligheter åt det rörliga friluftslivet i jordbrukslandskapet samt att storskaligt förbättra förutsättningarna för den biologiska mångfalden. Båda vattenråden har vid extern granskning fått mycket fina omdömen för genomfört arbete och Kävlingeåns vattenråd har fått ta emot pris för sitt pionjärarbete inom området. Det framgångsrika arbetet fortsätter i båda vattenråden och går före med åtgärder och den landsbygdssamverkan som ändå ska ske inom vattendirektivets ramverk.

ÖRESUNDSVATTENSAMARBETET

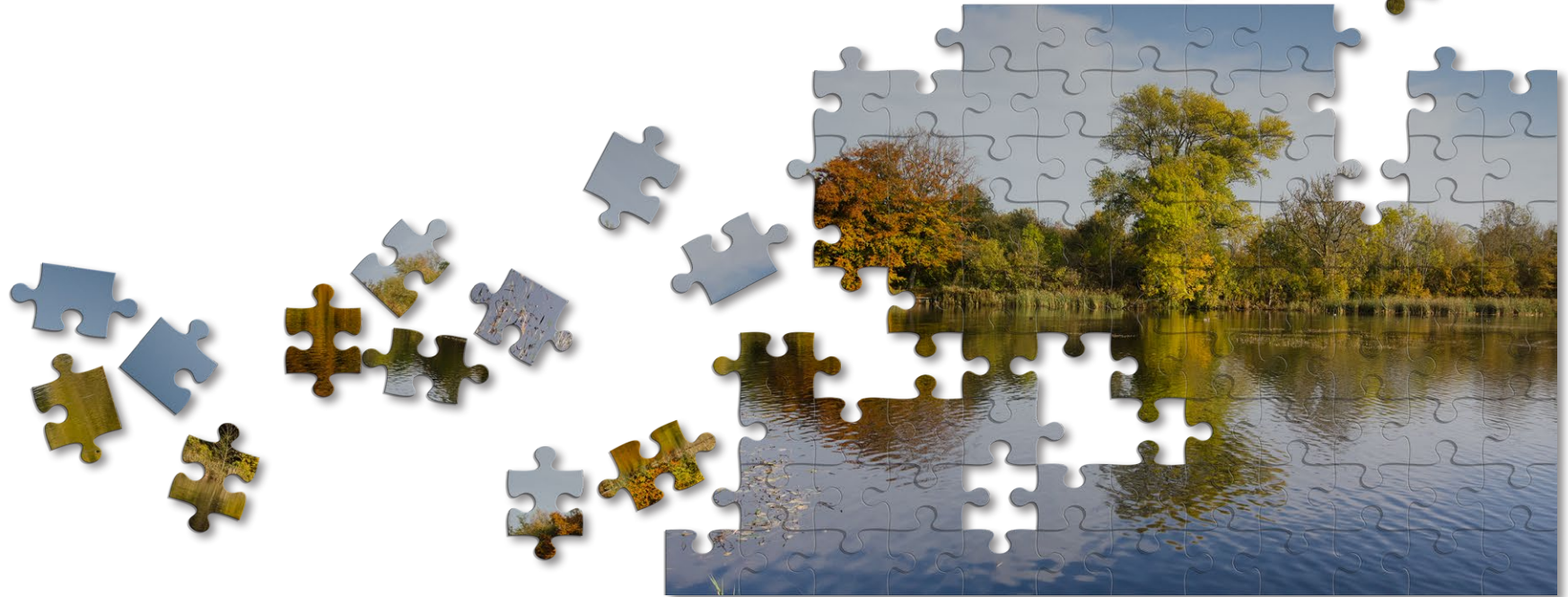
Öresundsvattensamarbetet är benämningen på ett samarbetsavtal mellan de danska och svenska kommuner som omger Öresund samt Länsstyrelsen i Skåne. Avtalet slöts 1995 och samarbetet ska verka för en god vattenmiljö i Öresund. Samarbetet är en fortsättning, på regionalt plan, av det dansk-svenska samarbete som har existerat i över 50 år - först som Öresundsvattenkommittén (1960-1974) och sedan som Öresundskommissionen (1974-1993). I det marina arbetet är de underlag som samarbetet tar fram ovärderliga. Utbytet med de danska kustkommunerna ger också en större förståelse för Öresunds specifika problematik och i dagsläget pågår ett intensivt arbete med att skydda Öresund.

LOKALA FÖRENINGAR OCH ALLMÄNHETEN

Den stora satsning som skett de senaste åren på att skydda kommunens värdefulla natur skulle vara omöjliggjord utan den goda relation som finns med de lokala nätverken. Friluftsföreningarna, Lomma museiförening, Naturskyddsföreningen i Lomma-Bjärred, Skånes ornitologiska förening, Puggehaten, Lunds botaniska sällskap, kommunens kustvattenråd och en mycket intresserad allmänhet bidrar alla till att mycket kunskap kunnat samlas in, diskuteras, föreskrifter och skötselplaner förbättras och att naturhistorik kunnat sättas på pränt. Det är av stor vikt för det fortsatta arbetet i detta program att den goda dialogen fortsätter.

Strategi och analys

Kunskapsunderlaget i Naturmiljöprogrammets del B ligger till grund för de analyser som har lett till utarbetandet av angivna mål och åtgärder. De strategiska områden som naturmiljöprogrammet berör har delats upp i de fyra övergripande kategorierna *Biologisk mångfald*, *Ekosystemtjänster*, *Balans* samt *Kommunikation och kunskap*. Inom vardera av dessa kategorier har statusen i Lomma kommun gällande specifika funktioner och faktorer utretts och analyserats på brister (se Bilaga 1). Framtidsutvecklingsinsatser som är lämpliga för att höja värdet på angivna funktioner, och därmed även helhetsvärdet av Lomma kommuns natur- och grönområden samt grönstrukturer, har identifierats. En detaljerad genomgång av den strategi och analys som är underlag till mål och åtgärder finns i Bilaga 1: *Strategi och analys för utveckling av mål och åtgärder till Naturmiljöprogram för Lomma kommun 2017-2025*.

Naturresevat Slättängsdammarna

Analyserade kategorier, funktioner och faktorer

Se Bilaga 1 för utförlig analys av nedanstående kategorier, funktioner och faktorer som ligger till grund för formuleringen av mål och åtgärder.

Biologisk mångfald

KVALITET OCH KVANTITET
HOTADE ARTER OCH NATURTYPER
GRÖNA SPRIDNINGSVÄGAR
KLIMATANPASSNING
SKÖTSEL
INVASIVA ARTER

Ekosystemtjänster

FÖRSÖRJANDE <i>Vatten och mat</i> <i>Råvaror</i> <i>Energi</i>	KULTURELLA <i>Rekreation och</i> <i>friluftsliv</i> <i>Hälsa och inspiration</i> <i>Naturpedagogik och</i> <i>lärande</i> <i>Kultur- och naturarv</i> <i>samt landskapsbild</i>
REGLERANDE <i>Klimatreglering</i> <i>Rening av luft och vatten</i> <i>Vattenfördröjning</i> <i>Erosionsdämpning</i> <i>Pollinering</i> <i>Skadedjursbekämpning</i>	STÖDJANDE <i>Näringsomsättning</i>

Balans

SKYDD AV NATUR
Naturresevat
Biotopskyddsområden
Natura 2000
Strandskydd
MILJÖKOMPENSATION
PRINCIPER FÖR UTÖKANDE AV NATUR

Kommunikation och kunskap

NATURPEDAGOGIK
NATURVÄRDESINFORMATION
MEDBORGARDIALOG OCH ANNAN SAMVERKAN
AKTIVITETER

Mål och åtgärder

Naturmiljöprogrammet är främst inriktat på att bevara, utveckla eller nyskapa natur- och grönområden och övriga grönstrukturer, biologisk mångfald samt ekosystemtjänster i Lomma kommun. Programmet är ett sektorsprogram som utgör en del i arbetet med att uppnå kommunens övergripande mål samt eftersträva kommunens vision (se sida 22) inför 2030 (Lomma kommun, 2015b). För att konkretisera genomförandet gäller nedan angivna mål och åtgärder. Naturmiljöprogrammet är dessutom en viktig del i kommunens arbete med att uppnå internationellt, nationellt och regionalt satta miljömål. Målen och åtgärderna har framförallt koppling till arbetet med att uppnå miljömålen: *Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt en levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt och djurliv*. Flera av åtgärdsförslagen är även viktiga för miljömålet *Ingen övergödning*, men angivelse av kopplingar till miljömålet har utelämnats då de ofta är vaga eller indirekta. Flera av målen och åtgärderna är också kopplade till arbetet med att uppnå de av FN uppsatta globala målen för hållbar utveckling, detta gäller bland annat delmålen *Ekosystem och biologisk mångfald, Rent vatten och sanitet* och *Hållbara städer och samhällen*.

För varje åtgärd är huvudansvarig nämnd angiven. Huvudansvariga nämnder har ansvaret för att tillräckliga medel äskas i budgetprocessen och att äskanden åtföljs av en fördjupad kostnadsanalys. I de fall där flera åtgärder ska genomföras inom en budgetpost bör dessa specificeras för att möjliggöra uppföljning. De huvudansvariga nämnderna ansvarar även för genomförande av åtgärden samt för uppföljning och rapportering i kommunens uppföljningsverktyg (Stratsys).

Läsanvisning för Mål och åtgärder

Mål och åtgärder har kategoriserats i miljömålsordning. Vissa åtgärder påverkar fler än ett miljömål. Dessa är listade under varje aktuellt miljömål, men med hänvisning till ett specifikt miljömål där de hanteras och har ett angivet åtgärdsnummer. Mål och åtgärder är sorterade och numrerade i miljömålsordning för att samordnas med Lomma kommuns miljömålsdokument (Lomma kommun, 2014) samt med andra miljöprogram och planer som exempelvis marint naturmiljöprogram (Lomma kommun, 2010b) samt energi- och klimatplan (Lomma kommun, 2015c).

Indelning av mål i olika nivåer samt tillhörande åtgärder, i nedanstående tabeller.

Nationellt miljömål

Exempelvis *Miljömål 16: Ett rikt växt- och djurliv*.

Lokalt mål

Exempelvis *Lokalt mål 16.1: värdefulla naturområden värnas så att biologisk mångfald och utpekade ekosystemtjänster bibehålls eller ökar*.

Delmål

Exempelvis *Delmål 16.1.1, Biologisk mångfald och hotade arter ska gynnas genom bildande av nya naturreservat och naturområden*.

Åtgärd

Exempelvis *Åtgärd 16.1.1.1, Nya naturreservat ska bildas enligt naturreservatsplanen*.

Indelningen av mål och åtgärder är uppdelad och numrerad i fyra nivåer (se figur till höger) som börjar med nationellt miljömål och slutar med den konkreta åtgärden. Vissa åtgärder har dessutom en indikator angiven för uppfyllnad. För varje åtgärd har det angivits förslag på fast kostnad (genomförandekostnad) och rörlig kostnad (driftskostnad), genomförandeperiod samt en huvudansvarig nämnd. Huvudansvarig nämnd är understruken i de fall åtgärden berör flera nämnder.

Ekonomiska konsekvenser och åtaganden inom programperioden

I den interna remissen har nämnderna själva fått ange kostnadsbelopp och genomförandeperiod för de åtgärder som identifierats för respektive ansvarig nämnd. Fyra olika begrepp har angivits i kolumnerna för kostnad, tkr och drift tkr/år avseende finansieringen av åtgärderna; "Befintlig budget", "Inom projekt", "Ordinarie verksamhet" eller en uppskattad tillkommande kostnad. Utgångspunkten för finansieringsmöjligheterna är nuvarande budget 2018 med plan 2019–2020.

I "Befintlig budget" ryms åtgärder som redan har beviljade budgetmedel, oavsett drift eller investering.

Med benämningen "Inom projekt" avses att ett projekt kommer att skapas för ett annat syfte (t ex bygga en ny skola) och att kostnaden ska ingå som en del av den projektbudgeten (t ex att bygga gröna miljöer som stimulerar till naturstudier).

"Ordinarie verksamhet" avser att åtgärden kan genomföras som en del av de arbetsuppgifter man förväntas utföra eller genom att förändra en metodik eller ett arbetssätt (göra en analys, skriva en rapport eller byta gräsklippning mot ängsslåtter).

Om inget angivits under kolumnen för drift så förväntas ingen driftskostnad. I de få fall kostnaden innebär en investering så anges detta med en asterisk.

I några fall har nämnderna angivit tillkommande kostnader och nedan är en summering av dessa med angivande av genomförandeår.

Uppskattade tillkommande kostnader* för åtgärder i naturmiljöprogrammet angivet i tusental kronor (tkr)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2018-2025
Barn- och utbildningsnämnd	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Kultur och fritidsnämnd	-	17	17	17	17	17	17	17	120
Miljö- och byggnadsnämnd	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Socialnämnd	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Kommunstyrelse	-	-	117	267	67	50	50	-	550
Teknisk nämnd	-	1 033	883	883	750	750	750	750	5 800
Totalt (alla nämnder)	0	1 050	1 017	1 167	834	817	817	767	6 470

* De flesta åtgärderna i naturmiljöprogrammet är ej inkluderade i beräkningen av tillkommande kostnader då de finansieras med befintlig budget, inom projekt eller anses ingå i ordinarie verksamhet (se beskrivning i stycke "Ekonomiska konsekvenser och åtaganden inom programperioden).

Levande sjöar och vattendrag

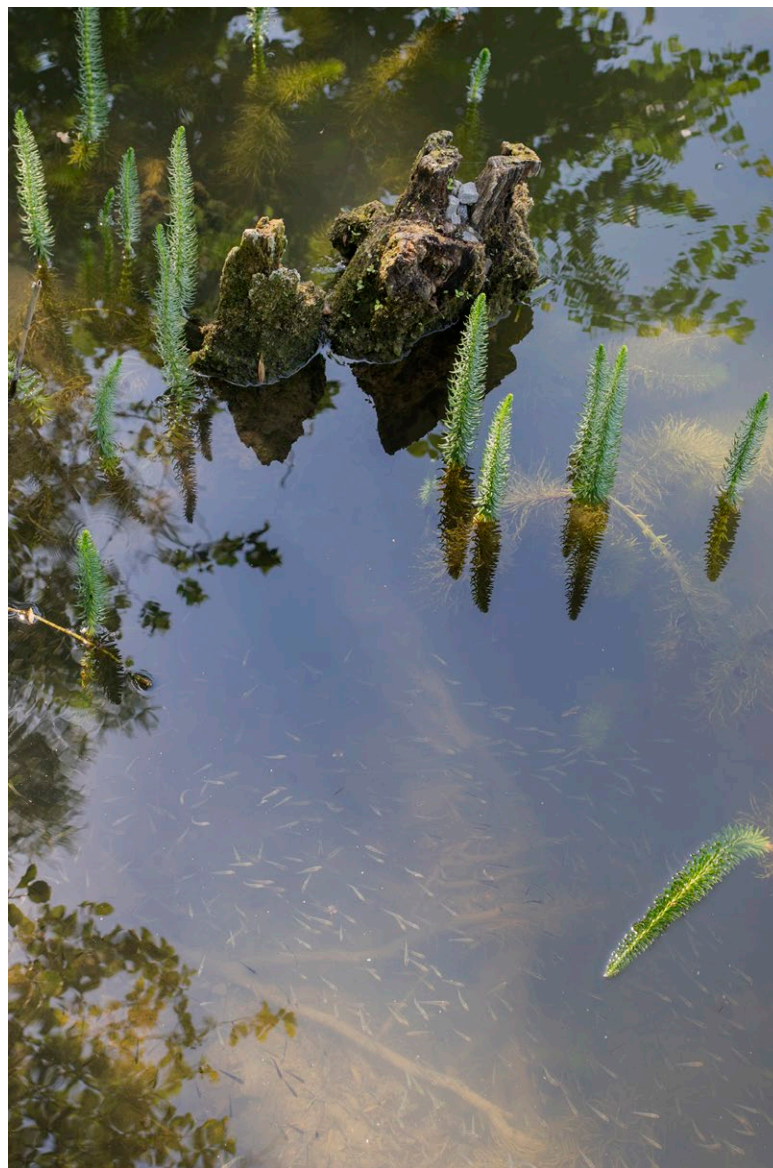
LOKALT MÅL 8.1: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR EN ÖKNING AV NATURLIG VATTENRENING, BIOLOGISK MÅNGFALD OCH REKREATIONSVÄRDEN I OCH VID DAMMAR OCH VATTENDRAG.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
DELMÅL 8.1.1	För att säkra och utveckla naturmiljövärden knutna till kommunens dammar ska fler dammar skyddas genom bildande av nya naturreservat.					
Åtgärd 8.1.1.1	Naturreservat ska bildas för att skydda dammar.	Antal och yta dammar inom naturreservat.	Befintlig budget	Befintlig budget	tom 2022	KS
<i>Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt växt- och djurliv"</i>	<i>Nya naturreservat ska bildas enligt naturreservatsplanen.</i>	<i>Yta naturreservat (landbaserade och totalt).</i>				
Delmål 8.1.2	Lomma kommun ska medverka i vattenråd för att utveckla vattenrening, biologisk mångfald och rekreationsvärden i och vid dammar och vattendrag.					
Åtgärd 8.1.2.1	Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Höje å vattenråd, och verka för att följa åtgärdsprogrammet för Höje å.		Befintlig budget	Befintlig budget	tom 2025	KS
Åtgärd 8.1.2.2	Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Kävlingeåns vattenråd, och verka för att följa vattenvårdsprogrammet för Kävlinge å.		Befintlig budget	Befintlig budget	tom 2025	KS
Delmål 8.1.3	System för dagvattenavrinning anpassas för att öka naturlig vattenrening och biologisk mångfald.					
Åtgärd 8.1.3.1	Vid detaljplanering och exploatering ska kulverterade diken kartläggas och lämpliga åtgärder ska utredas.		Inom projekt	Inom projekt	tom 2025	KS, TN

Kävlinge å vid Borgeby slott

Stora Oskarsfridsdammen

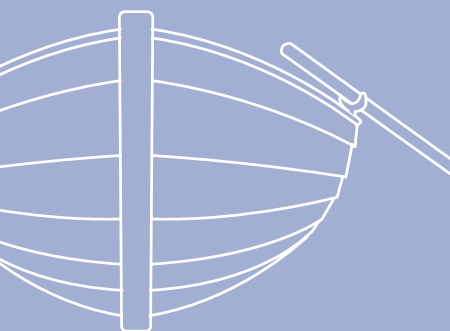
Hav i balans samt levande kust och skärgård

LOKALT MÅL 10.1: KOMMUNEN SKA VERKA FÖR EN ÖKAD BIOLOGISK MÅNGFALD I KUSTOMRÅDEN.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 10.1.1	Kommunen ska utveckla och skydda gynsamma livsmiljöer för växt och djurlivet längs kustens stränder.					
Åtgärd 10.1.1.1	Mål och åtgärder i det Marina naturmiljöprogrammet för Lomma kommun ska uppdateras.	Reviderat program	Ordinarie verksamhet		2018-2020	KS
Åtgärd 10.1.1.2	Hänsynsområden för marina naturvärden som är utpekade i ÖP 2010 ska skyddas som marina naturreservat.	Yta skyddade marina områden	Befintlig budget	Befintlig budget	2018	KS
Åtgärd 10.1.1.3	Årliga insatser ska minska utbredningen av invasiva arter som hotar kustmiljöns flora.	Antal invasiva kärlväxter utmed kusten	Inom projekt	Ordinarie verksamhet	tom 2025	KS, MBN, TN
Åtgärd 10.1.1.4	Ett GIS-lager ska utvecklas för registrering av lämplig målnaturtyp och biotop i specifika zoner längs kustens stränder.		Ordinarie verksamhet		2020	KS

LOKALT MÅL 10.2: KOMMUNENS KLIMATANPASSNINGSSARBETE SKA LEDA TILL ATT NATURMILJÖSKADOR PÅ GRUND AV ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT MINIMERAS.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 10.2.1	Utsatta kuststräckor ska vara anpassade för att möta framtida klimatförändringar med minimal negativ påverkan på den biologiska mångfalden.					
Åtgärd 10.2.1.1	Åtgärder som genomförs i kustzonen ska alltid remitteras till ekologisk kompetens.		Ordinarie verksamhet		2018-2020	Alla

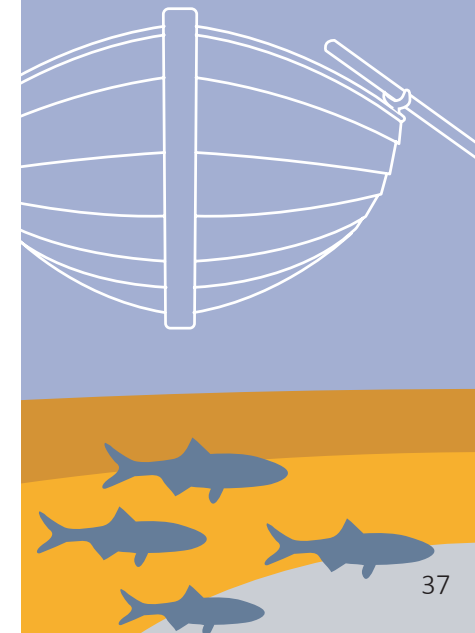

LOKALT MÅL 10.3: KOMMUNEN SKA VERKA FÖR UTVECKLING AV BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER I ÖRESUND.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 10.3.1	Öresund ska få ett ökat skydd.					
Åtgärd 10.3.1.1	Kommunen ska aktivt verka för att Öresund skyddas i högre utsträckning än idag.		Ordinarie verksamhet		2018-2020	KS
Delmål 10.3.2	Öresund ska få ett vattenråd.					
Åtgärd 10.3.2.1	Kommunen ska aktivt verka för en lokal plattform i form av ett kustvattenråd för Öresund.		Ordinarie verksamhet		2018-2020	KS

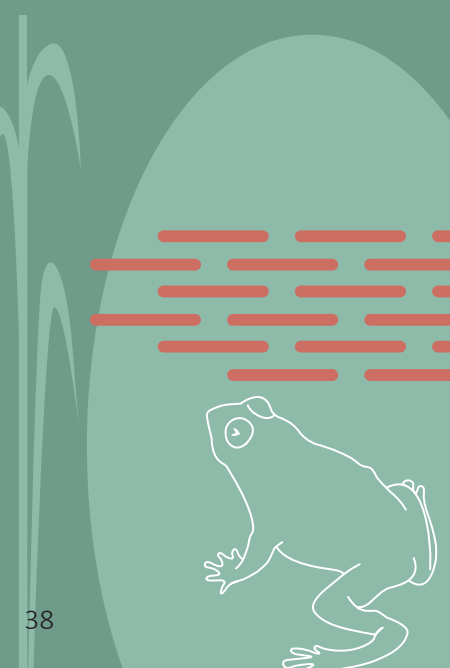
Artrika ålgräsängar i den långgrundna Lommabukten erbjuder spännande miljöer att upptäcka. (foto: Johan Hammar)

Myllrande våtmarker

LOKALT MÅL 11.1: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR EN ÖKNING AV VATTENKVALITETEN, DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN OCH REKREATIONSVÄRDENA SOM ÄR KNUTNA TILL KOMMUNENS VÅTMARKER.

Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 11.1.1 Lomma kommun ska medverka i regionala vattenråd för att utveckla vattenrening, biologisk mångfald och rekreativvärden inom avrinningsområden till Höje å och Kävlingsån.					
Åtgärden hanteras under miljömål "Levande sjöar och vattendrag"	Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Höje å vattenråd, och verka för att följa åtgärdsprogrammet för Höje å.				
Åtgärden hanteras under miljömål "Levande sjöar och vattendrag"	Lomma kommun ska fortsatt vara en aktiv deltagare i Kävlingsåns vattenråd, och verka för att följa vattenvårdsprogrammet för Kävlingså.				
Delmål 11.1.2 Kommunen ska verka för att skydda, utveckla och skapa artrika småvatten.					
Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt odlingslandskap"	En kartläggning och beskrivning av befintliga och historiska småbiotoper i det öppna landskapet ska tas fram.		Färdig utredning och framtaget GIS-lager.		
Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt odlingslandskap"	Markägare till småbiotoper ska informeras om skyddet och dess omfattning.		Färdig kampanj		

Levande skogar

LOKALT MÅL 12.1: LOMMA KOMMUN SKA VERKA FÖR ATT BEVARA, UTVECKLA OCH SKAPA BIOLOGISKT OCH REKREATIVT VÄRDEFULLA TRÄDMILJÖER.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 12.1.1	Större yta trädmiljöer ska vara skyddad som naturreservat.					
Åtgärd 12.1.1.1	Trädmiljöer ska skyddas genom naturreservatsbildning.	Skogsareal skyddad som naturreservat.	Befintlig budget	Befintlig budget	tom 2025	KS
Delmål 12.1.2	Kommunen ska verka för att fortsatt utveckla skogsmiljöer med hög biologisk mångfald.					
Åtgärd 12.1.2.1	En kommunövergripande trädpolicy ska tas fram. Policyn ska innefatta utredning, åtgärder och rutiner för att både kortsiktigt och långsiktigt öka den biologisk mångfalden. Policyn ska verka för att gynna ädellövträd och gamla träd samt bevara död ved i olika former. Utbredningen av invasiva arter ska motverkas.	Färdig trädpolicy.	80		2020	KS, TN
Åtgärd 12.1.2.2	Värdefulla träd och trädmiljöer ska identifieras och kartläggas geografiskt.	Färdig utredning och skapat GIS-skikt.	20		2020	KS
Åtgärd 12.1.2.3	Lomma kommun ska verka för att skyddsvärda träd och evighetsträd pekas ut och om möjligt skyddas.	Antal skyddsvärda träd och evighetsträd som är avtalsskyddade.		Ordinarie verksamhet	tom 2025	KS
Åtgärd 12.1.2.4	Åldersstrukturen i trädbestånden ska utvecklas.			Ordinarie verksamhet	tom 2025	KS
Åtgärd 12.1.2.5	Lomma kommun ska eftersträva en aktiv dialog med ägare av värdefulla trädmiljöer för att främja en naturvårdsinriktad skötsel.			Ordinarie verksamhet	tom 2025	KS
Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt växt- och djurliv"	Föreskrifter och skötselplaner till befintliga reservat ska granskas och vid behov uppdateras. Färdig granskning.					

Större hackspett (*Dendrocopos major*) vid bohåla i en ekstam i Alnarpsparken.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 12.1.3	Miljökompensation utvecklas för att optimera värdering och kompensation av träd.					
Åtgärd 12.1.3.1	Kompensationsstrategi för träd och buskar ska tas fram. Lämpliga åtgärder för kontinuitet, biologiska och rekreativa värden, arter samt målbild ska utredas.		100		2021	KS

LOKALT MÅL 12.2: VÄRNA BARNENS EGNA SKOGSMILJÖER.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 12.2.1	Barns naturrekreation till skogs ska öka genom att tillvarata och upplysa om lämpliga skogsmiljöer för upplevelse, fantasi och lärande.					
Åtgärd 12.2.1.1	Strukturer och platser som är viktiga att bevara för barnens upplevelsevärden i skogen ska utredas.	Färdig utredning.	50		2020-2022	KS, BUN, KFN
<i>Åtgärden hanteras under miljömål "God bebyggd miljö"</i>	<i>Utred möjligheten att skapa aktivitetsstråk för barn. Stråket bör innehålla stationer med äventyrliga och lekfulla upplevelser med koppling till naturen.</i>	<i>Färdig utredning.</i>				

Ett rikt odlingslandskap

LOKALT MÅL 13.1: SMÅBIOTOPER I ODLINGSLANDSKAPET SKA BEVARAS OCH UTVECKLAS.

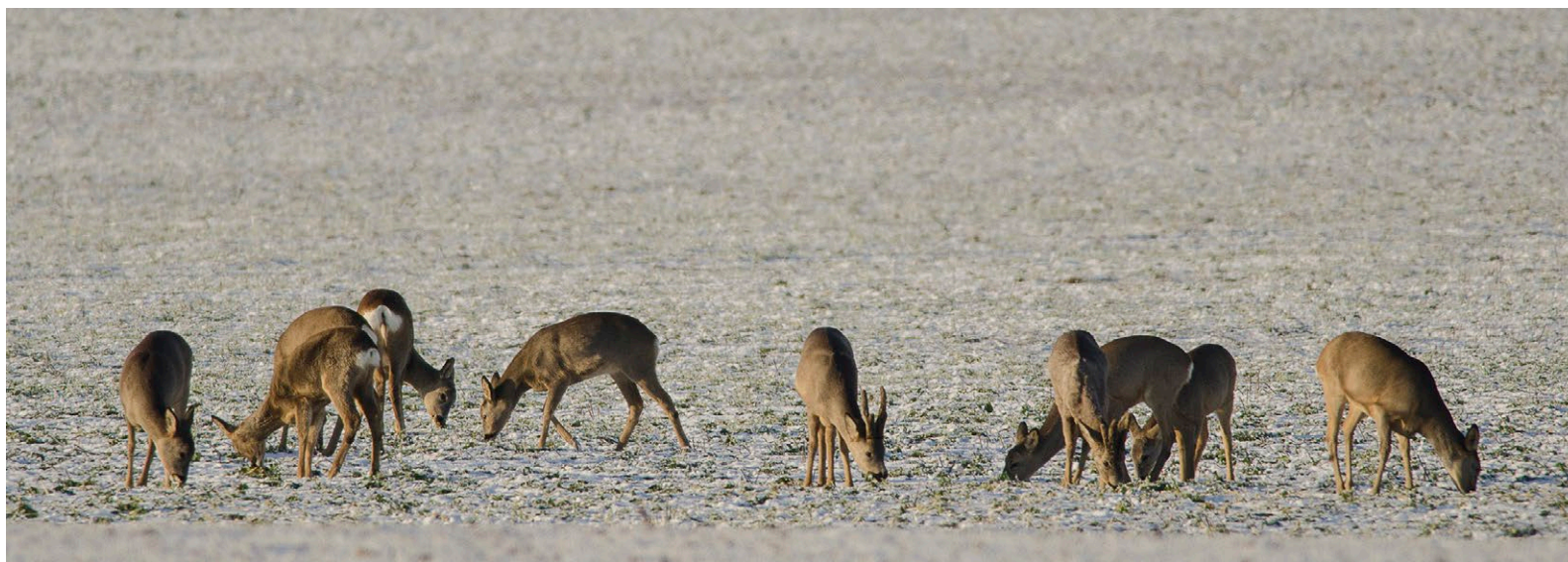
	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 13.1.1	Kunskapen om småbiotoper i landskapet ska öka.					
Åtgärd 13.1.1.1	En kartläggning och beskrivning av befintliga och historiska småbiotoper i det öppna landskapet ska tas fram.	Färdig utredning och framtaget GIS-lager.	50 årligen		2023-2024	KS
Åtgärd 13.1.1.2	Markägare till småbiotoper ska informeras om skyddet och dess omfattning.	Färdig kampanj	Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS
Åtgärd 13.1.1.3	Alléplan ska tas fram för att säkra kontinuiteten. Utöver kartläggning av befintliga alléer ska utvecklingsområden och lämpliga platser för nyskapande identifieras.	Färdig plan och framtaget GIS-lager.	Ordinarie verksamhet		tom 2020	KS, TN

LOKALT MÅL 13.2: I ODLINGSLANDSKAPET SKA DET FINNAS ETT NÄTVERK AV EKOLOGISKA KORRIDORER.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 13.2.1	Gröna stråk och ekologiska korridorer i det öppna landskapet ska öka.					
Åtgärd 13.2.1.1	Befintliga gröna stråk och ekologiska korridorer ska värnas och nya ska etableras vid exploateringar, mångfunktion ska alltid övervägas.		Ordinarie verksamhet samt projekt		tom 2025	KS
Åtgärd 13.2.1.2	Ängsvegetation (med inhemska, icke invasiva arter) ska etableras utmed vägar och åkrar. Hävd ska genomföras med naturvårdsslätter eller naturvårdsbränning.	Längd ängsblommande väg- och åkerren.	400		2019-2021	TN, KS
Åtgärden hanteras under Delmål 13.1.1	En kartläggning och beskrivning av befintliga och historiska småbiotoper i det öppna landskapet ska tas fram.	Färdig utredning och framtaget GIS-lager.				

LOKALT MÅL 13.3: BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER KAN KOMPENSERAS MED NYA VÄRDEFULLA BIOTOPER I ODLINGSLANDSKAPET.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 13.3.1	Fler kompensationsområden ska finnas i Lomma kommun.					
Åtgärd 13.3.1.1	Fler möjliga kompensationsområden ska pekas ut i ÖP 2020.		Ordinarie verksamhet		tom 2020	KS
Delmål 13.3.2	Utpekade kompensationsområden ska utvecklas för att på bästa sätt gynna biologisk mångfald och ekosystemtjänster.					
Åtgärd 13.3.2.1	En handlingsplan för utvecklingen av kompensationsområden ska tas fram.	Färdig handlingsplan	Befintlig budget		tom 2020	KS
Delmål 13.3.3	Markägare och exploatörer ska vara införstådda med ekosystemtjänstbegreppet.					
Åtgärd 13.3.3.1	Möjligheten att handla upp ekosystemtjänster ska utredas	Färdig utredning	Befintlig budget		tom 2020	KS

God bebyggd miljö

LOKALT MÅL 15.1: INTRESSET, KUNSKAPEN OCH FÖRSTÅELEN FÖR NATURMILJÖN OCH NATURVÅRDEN I LOMMA KOMMUN SKA ÖKA.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 15.1.1	I skolors och förskolors naturpedagogiska undervisning ska kopplingen till den lokala naturen och naturvärden öka.					
Åtgärd 15.1.1.1	Vid projektering, nyanläggning och ombyggnad på skolor och förskolor samt i deras närmiljö ska tillgången på naturmiljöer beaktas.	Antal projekt med ökning av naturlig grönstruktur vid förskolor och skolor.	Inom projekt		tom 2025	TN, BUN, KS
Åtgärd 15.1.1.2	Naturbaser ska finnas utplacerade i lämpliga områden nära skolor/förskolor.	Antal naturbaser i Lomma kommun.	Befintlig budget *		tom 2025	KS
Åtgärd 15.1.1.3	Naturnätverk i skolor och förskolor ska stimuleras.		Befintlig budget		tom 2025	BUN, KS
Åtgärd 15.1.1.4	Informationsmaterial om lämpliga platser för naturpedagogik ska sammanställas.	Fördelat material.	Befintlig budget		2019	KS
Delmål 15.1.2	Kommunen ska sprida kunskap om naturområden, naturvård och biologisk mångfald samt verka för att entusiasmera allmänheten om naturvärden.					
Åtgärd 15.1.2.1	Möjligheten att skapa en naturpedagogisk mötesplats med målgruppsanpassad information om kommunens/områdets djur, växter, geologi och kulturhistoria ska utredas.	Färdig utredning.	Inom projekt		2019	KS, KFN, BUN
Åtgärd 15.1.2.2	Naturguiden "Natur & tillgänglighet i Lomma kommun" ska uppdateras.	Uppdaterad naturguide framtagen.	150		2021	KS
Åtgärd 15.1.2.3	Kommuninvånare tilldelas information om den lokala naturmiljön.		Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS
Åtgärd 15.1.2.4	En strategi gällande utvecklingen av intresseväckande och tillgänglighetsanpassad naturinformation ska tas fram. Strategin ska innehålla skyltning samt tryckt och digitalt material.	Färdig strategi.	Ordinarie verksamhet		2020	KS

* Kostnaden är en investering.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Åtgärd 15.1.2.5	Kommunala naturreservat ska namnges och skyltas med aktuell, intresseväckande och enhetlig information.	Antal naturreservat med aktuell information.	Befintlig budget		tom 2025	KS
Åtgärd 15.1.2.6	Ta fram ett populärvetenskapligt och pedagogiskt informationsmaterial om ekosystemtjänster till allmänheten.	Framtaget material.	Ordinarie verksamhet		2020	KS

LOKALT MÅL 15.2: NYTTJANDET AV NATUROMRÅDEN I LOMMA KOMMUN FÖR REKREATION, FRILUFTSLIV OCH VÄLMÅENDE SKA FRÄMJAS.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 15.2.1	Det ska finnas en god tillgång till vandringsleder med tydlig vägledning och rastplatser.					
Åtgärd 15.2.1.1	Lokala vandringsstråk i anslutning till Skåneleden ska etableras.	Antal och total sträcka vandringsleder i Lomma kommun.	50**	10**	tom 2025	<u>KFN</u> , KS
Åtgärd 15.2.1.2	Vandringsled och ridväg mellan Fjellie by och Fels mosse skapas.	Färdig vandringsled och ridväg.	Inom projekt		tom 2024	<u>KS</u> , KFN
Åtgärd 15.2.1.3	Vandringsled mellan Flädie tegelbruk och banvallen vid Leråkra skapas.	Färdig vandringsled.	Inom projekt		tom 2024	<u>KS</u> , KFN
Åtgärd 15.2.1.4	Vandringsled skapas längs Höje å enligt landskapsvårdsplanen.		Inom projekt		tom 2025	KS

** Angivna tillkommande kostnader gäller från och med 2019.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 15.2.2	Nyttjande av naturen för lugn och ro och hälsofrämjande aktiviteter ska öka.					
Åtgärd 15.2.2.1	Minst tre meditationsplatser skapas i kommunens naturmiljöer.	Antal meditationsplatser.	Ordinarie verksamhet		tom 2023	KS, KFN
Åtgärd 15.2.2.2	Lämpliga områden för naturrehabilitering pekas ut.	Framtaget GIS-skikt.	Ordinarie verksamhet		tom 2024	KS
Åtgärd 15.2.2.3	En strategi för att nyttja naturområden för spontanidrott och hälsofrämjande aktiviteter ska tas fram.	Färdig strategi.	Ordinarie budget		2018-2019	KFN, KS
Delmål 15.2.3	Entusiasmera barn om att vistas i naturen.					
Åtgärd 15.2.3.1	Utred möjligheten att skapa aktivitetsstråk för barn. Stråket bör innehålla stationer med äventyrliga och lekfulla upplevelser med koppling till naturen.	Färdig utredning.	50		2022	KS, KFN, BUN

LOKALT MÅL 15.3: KOMMUNINVÅNARNAS TILLGÅNG TILL NATUR- OCH GRÖNOMRÅDEN AV HÖG KVALITET SKA VÄRNAS OCH UTVECKLAS.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 15.3.1	Arealen av allemansrättsliga områden ska öka.					
Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt växt- och djurliv"	Nya naturreservat ska bildas enligt naturreservatsplanen.	Yta naturreservat (landbaserade och totalt).				
Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt växt- och djurliv"	Ytan av landbaserade naturområden ska öka.	Yta landbaserade naturområden				

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 15.3.2	Boende i kommunen ska ha nära till natur- och grönområden.					
Åtgärd 15.3.2.1	Andelen invånare som har mindre än 300 meter till naturområde större än en halv hektar ska årligen följas upp.	Andel invånare inom 300 meters avstånd till naturområde.	Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS
Åtgärd 15.3.2.2	Gröna rekreationsytor ska skapas i eller i nära anslutning till Fjellie och Flädie.	Nyskapade rekreationsytor.	Inom projekt		tom 2025	KS
Delmål 15.3.4	Kvaliteten i natur- och grönområden ska utvecklas.					
Åtgärd 15.3.4.1	Naturvårdande skötsel ska inkorporeras i grönområden.			500**	tom 2025	TN
Åtgärd 15.3.4.2	Utveckla ett geografiskt informationsmaterial med ekosystemtjänster i kommunens natur- och grönområden.	Nytt GIS-skikt.	Ordinarie verksamhet		tom 2023	KS
Åtgärd 15.3.4.3	Vid exploatering och ändrad markanvändning ska befintliga ekosystemtjänster bevaras, utökas eller kompenseras.		Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS
Åtgärd 15.3.4.4	Balanseringsprincipen ska fortsätta att tillämpas i planering och exploatering.		Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS
Åtgärd 15.3.4.5	Sammanställ en rapport med Lomma kommuns viktigaste ekosystemtjänster och hur de inkorporeras i planering, exploatering och förändring av områden.	Framtagen rapport.	Befintlig budget		2020	KS
Åtgärd 15.3.4.6	Kommunen ska ställa krav på relevant kompetens inom ekologi och naturvård vid större upphandlingar.		Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS, TN
Åtgärd 15.3.4.7	Informera och tydliggör regler i utsatta naturområden.	Antal insatser/skyltar för att förbättra informationen.	Befintlig budget		tom 2019	KS

** Angivna tillkommande kostnader gäller från och med 2019.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Åtgärd 15.3.4.8	Förebygg nedskräpning och andra miljöbrott med hjälp av en naturvakt.		Befintlig budget		tom 2025	KS
<i>Åtgärden hanteras under miljömål "Levande skogar"</i>	<i>En kommunövergripande trädpolicy ska tas fram. Policyn ska innefatta utredning, åtgärder och rutiner för att både kortsiktigt och långsiktigt öka den biologisk mångfalden. Policyn ska verka för att gynna ädellövträd och gamla träd samt bevara död ved i olika former. Utbredningen av invasiva arter ska motverkas.</i>	<i>Färdig trädpolicy.</i>				
Delmål 15.3.5 Fysisk tillgänglighet till och i naturbesöksmål ska förbättras utan att det sker på bekostnad av biologisk mångfald.						
Åtgärd 15.3.5.1	Bristanalys gällande tillgänglighetsanpassade naturbesöksmål ska genomföras.	Färdig bristanalys.	Ordinarie verksamhet		2018-2019	SN, KS
Åtgärd 15.3.5.2	Utveckla tillgängligheten till och i vissa naturbesöksmål.		Befintlig budget		tom 2025	KS

Ett rikt växt- och djurliv

LOKALT MÅL 16.1: VÄRDEFULLA NATUROMRÅDEN VÄRNAS SÅ ATT BIOLOGISK MÅNGFALD OCH UTPEKADE EKOSYSTEMTJÄNSTER BIBEHÅLLS ELLER ÖKAR.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 16.1.1	Biologisk mångfald och hotade arter ska gynnas genom bildande av nya naturreservat och naturområden.					
Åtgärd 16.1.1.1	Naturreservatsplanen ska uppdateras med nya reservatsförslag angivna i naturmiljöprogrammet.	Uppdaterad naturreservatsplan.	Ordinarie verksamhet		2018	KS
Åtgärd 16.1.1.2	Nya naturreservat ska bildas enligt naturreservatsplanen.	Yta naturreservat (landbaserade och totalt).	Befintlig budget		tom 2025	KS
Åtgärd 16.1.1.3	Ytan av landbaserade naturområden ska öka.	Yta landbaserade naturområden	Befintlig budget		tom 2025	KS
Delmål 16.1.2	Biologisk mångfald och hotade arter ska gynnas genom optimering av skötsel och regelverk gällande befintliga reservat.					
Åtgärd 16.1.2.1	Skötseln av ängsmarker ska vid behov optimeras för att gynna biologisk mångfald.	Ytor med optimerad ängshävd.	Befintlig budget		tom 2025	KS, TN
Åtgärd 16.1.2.2	Föreskrifter och skötselplaner till befintliga reservat ska granskas och vid behov uppdateras.	Färdig granskning.	Ordinarie verksamhet		senast 2020	KS
Åtgärd 16.1.2.3	Alla naturreservat ska integreras i kommunens författningssamling.		Ordinarie verksamhet		senast 2018	KS
Delmål 16.1.3	Naturmiljövärden knutna till biotopskyddsområden ska värnas och utvecklas.					
Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt odlingslandskap"	En kartläggning och beskrivning av befintliga och historiska småbiotoper i det öppna landskapet ska tas fram.	Färdig utredning och framtaget GIS-lager.				
Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt odlingslandskap"	Markägare till småbiotoper ska informeras om skyddet och dess omfattning.	Färdig kampanj				

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
	Åtgärden hanteras under miljömål "Ett rikt odlingslandskap"	Alléplan ska tas fram för att säkra kontinuiteten. Utöver kartläggning av befintliga alléer ska utvecklingsområden och lämpliga platser för nyskapande identifieras.	Färdig plan och framtaget GIS-lager.			
Delmål 16.1.4 Den naturvårdande skötseln av naturområden ska utvecklas för att främja ökad biologisk mångfald och ekosystemtjänster.						
	Åtgärden hanteras under miljömål "God bebyggd miljö"	Kommunen ska ställa krav på relevant kompetens inom ekologi och naturvård vid större upphandlingar.				
	Åtgärden hanteras under miljömål "Levande skogar"	En kommunövergripande trädpolicy ska tas fram. Policyn ska innefatta utredning, åtgärder och rutiner för att både kortsiktigt och långsiktigt öka den biologisk mångfalden. Policyn ska verka för att gynna ädellövträd och gamla träd samt bevara död ved i olika former. Utbredningen av invasiva arter ska motverkas.	Färdig trädpolicy.			
	Åtgärden hanteras under miljömål "Levande skogar"	Kompensationsstrategi för träd och buskar ska tas fram. Lämpliga åtgärder för kontinuitet, biologiska och rekreativa värden, arter samt målbild ska utredas.				
	Åtgärden hanteras under miljömål "Levande skogar"	Åldersstrukturen i trädbestånden ska utvecklas.				

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 16.1.5	Allmänheten ska ges goda förutsättningar för att bidra till att gynna den biologiska mångfalden och hotade arter.					
Åtgärd 16.1.5.1	Medborgarprojekt som gynnar biologisk mångfald ska stimuleras.		Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS
	<i>Åtgärden hanteras under miljömål "God bebyggd miljö"</i>	<i>Naturnätverk i skolor och förskolor ska stimuleras.</i>				
Delmål 16.1.6	Lomma kommun ska verka för att minska utbredningen och nyetableringen av invasiva arter.					
Åtgärd 16.1.6.1	Rapport med kartläggning av invasiva arter och bekämpningsåtgärder ska färdigställas.	Färdig rapport.	Ordinarie verksamhet		senast 2019	KS
Åtgärd 16.1.6.2	Större insatser ska genomföras för att motverka utbredningen av jättebalsamin, jätteloka, jätteslide, parkslide och vresros.			250**	tom 2025	TN, KS
	<i>Åtgärden hanteras under miljömål "Levande skogar"</i>	<i>En kommunövergripande trädpolicy ska tas fram. Policyn ska innefatta utredning, åtgärder och rutiner för att både kortsiktigt och långsiktigt öka den biologiska mångfalden. Policyn ska verka för att gynna ädellövträd och gamla träd samt bevara död ved i olika former. Utbredningen av invasiva arter ska motverkas.</i>				
	<i>Åtgärden hanteras under miljömål "Levande skogar"</i>	<i>Kompensationsstrategi för träd och buskar ska tas fram. Lämpliga åtgärder för kontinuitet, biologiska och rekreativa värden, arter samt målbild ska utredas.</i>				

** Angivna tillkommande kostnader gäller från och med 2019.

LOKALT MÅL 16.2: DET SKA FINNAS ETT NÄTVERK AV SPRIDNINGSVÄGAR FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD OCH REKREATION.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 16.2.1	Ekologiska korridorer och gröna stråk i Lomma kommun ska utgöra fungerande spridningsvägar och gynna biologisk mångfald.					
Åtgärd 16.2.1.1	Ekologiska korridorer skapas från Plommonslogen och Domedejla mosse till kompensationsytan vid Otto Pers gård.			Inom projekt	tom 2025	KS
Åtgärd 16.2.1.2	Grönt stråk skapas utmed Alnarpsstråket.			Inom projekt	tom 2025	KS
Åtgärd 16.2.1.3	Grönt stråk skapas mellan Domedejla mossa och havet.			Inom projekt	tom 2025	KS
Åtgärd 16.2.1.4	Möjligheten att anlägga en grodpassage mellan naturreservaten Haboljungs fure och Alkärret i Haboljung ska utredas.	Färdig utredning	150		2019	TN, KS
Åtgärden	Ängsvegetation (med inhemska, icke invasiva arter) ska etableras utmed vägar och åkrar. Hävd ska genomföras med naturvårdsslåtter eller naturvårdsbränning.	Längd ängsblommande väg- och åkerren.				

LOKALT MÅL 16.3: NATUR- OCH GRÖNOMRÅDEN SKA RYMMA BIOTOPER, MIKROMILJÖER OCH HABITAT SOM ÄR LÄMPLIGA FÖR ATT GYNNA BIOLOGISK MÅNGFALD OCH HOTADE ARTER.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 16.3.1	Förutsättningarna för arter som omfattas av åtgärdsprogram från naturvårdsverket och övriga rödlistade arter ska förbättras.					
Åtgärd 16.3.1.1	Inventeringar genomförs i områden som anses ha potential att hysa rödlistade arter och/eller arter som omfattas av åtgärdsprogram. Förekomster i kommunen sammanställs och rapporteras till Artportalen.	Uppdaterad sammanställning och GIS-skikt över rödlistade arter.	***		tom 2025	KS
Åtgärd 16.3.1.2	Insatser ska genomföras för att sprida kunskapen om kommunens ambassadörsarter.		Ordinarie verksamhet		senast 2023	KS
Åtgärd 16.3.1.3	Boplatser, refuger och andra fysiska miljöer ska anläggas för trängda arter och/eller arter som omfattas av åtgärdsprogram.		***		tom 2025	KS
Åtgärd 16.3.1.4	Ruderatpark med återkommande störning inrättas.		***		senast 2022	KS
Åtgärd 16.3.1.5	Område med naturlig omvandling från urban miljö till vegetation bör vid tillfälle utvecklas vid lämpligt ruinobjekt.		Inom projekt		tom 2025	KS
Delmål 16.3.2	Kunskapen om Lomma kommuns biologiska mångfald och ekosystemtjänster ska öka successivt inom förvaltningar och nämnder.					
Åtgärd 16.3.2.1	Internutbildning om relevant kunskap gällande biologisk mångfald och ekosystemtjänster ska hållas årligen för kommunens förvaltningar och nämnder.	Genomförd internutbildning.	Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS

*** Delar av åtgärden genomförs inom projekten för naturreservatsbildning och delar inom ordinarie skötselbudget.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Åtgärd 16.3.2.2	Naturtypskarteringar ska genomföras i samtliga natur- och grönområden över en halv hektar i Lomma kommun.		***		tom 2025	KS
Åtgärden hanteras undermiljömål "Levande skogar"	Värdefulla träd och trädmiljöer ska identifieras och kartläggas geografiskt.	Färdig utredning och skapat GIS-skikt.				

LOKALT MÅL 16.4: HÄNSYN TILL KLIMATFÖRÄNDRINGARNAS EFFEKTER SKA FINNAS MED I NATURVÅRDSUTREDNINGAR.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 16.4.1	Naturvården ska ta hänsyn till framtida förändringar på grund av klimatförändringar.					
Åtgärd 16.4.1.1	Spridningsvägar i nord-sydlig riktning eftersträvas.		Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS
Åtgärd 16.4.1.2	Skötselplaner ska anpassas till framtida klimatförändringar.		Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS

*** Delar av åtgärden genomförs inom projekten för naturreservatsbildning och delar inom ordinarie skötselbudget.

LOKALT MÅL 16.5: UTBREDNINGEN SKA ÖKA AV SÄRSKILT VÄRDEFULLA HISTORISKA NATURMILJÖER OCH ARTER.

	Beskrivning	Indikator	Kostnad tkr	Drift tkr/år	Genomförande-period	Ansvar
Delmål 16.5.1	Kunskapen om historiskt förekommande naturtyper och arter i Lomma kommun ska öka.					
Åtgärd 16.5.1.1	Utbredningen av särskilt värdefulla historiskt förekommande naturmiljöer och arter ska utredas.	Genomförd utredning.	Befintlig budget		tom 2025	KS
Åtgärd 16.5.1.2	Bristanalys för särskilt värdefulla historiskt förekommande naturtyper och arter ska genomföras.	Färdig bristanalys.	Ordinarie verksamhet		tom 2025	KS
Delmål 16.5.2	Utvecklingen av särskilt värdefulla och hotade historiska naturtyper och arter ska gynnas.					
Åtgärd 16.5.2.2	Utveckling och nyskapande av vissa naturområden och övriga gröna strukturer ska leda till att utbredningen ökar av särskilt värdefulla hotade historiska naturtyper och arter.		Befintlig budget		tom 2025	KS

Korsspindel i en slåtteräng i naturreservat Domedejla mosse

Genomförande och uppföljning

Både mål och åtgärder måste vara verkningsfulla och relevanta. Samtidigt ska de vara realistiska att uppnå och helst mätbara. Därför är det viktigt att både mål och åtgärder är väl förankrade i den kommunala verksamheten. Till varje åtgärd har huvudansvariga och eventuellt delansvariga nämnder kopplats. Dessutom har uppskattade kostnader för de olika åtgärderna samt eventuella driftskostnader kopplats till varje åtgärd. Huvudansvariga nämnder har ansvaret för att medel äskas i budgetprocessen och att äskanden åtföljs av en fördjupad kostnadsanalys. Mål- och åtgärdsprogrammet ska integreras i kommunens ordinarie styrsystem och göra avtryck i den årliga verksamhetsplaneringen, i budgetarbetet och vid årsredovisning. Resultatet av miljöarbetet inom förvaltningarna/verksamheterna, som oftast redovisas i form av indikatorer/nyckeltal, ska årligen sammanfattas i en miljöredovisning.

Som ett led i kommunens kvalitetsarbete och för att underlätta uppföljningen av miljömålsarbetet kommer åtgärder och indikatorerna att redovisas av huvudansvarig nämnd i kommunens uppföljningsverktyg (Stratsys) och då på ett naturligt sätt ingå i planering och uppföljning.

Skäaames (*Panurus biarmicus*) i naturreservat Löddeåns mynnina (södra)

